

## OBSAH

ÚVOD.....	6
<b>1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....</b>	<b>7</b>
<b>2 HISTORIE LIDSKÝCH PRÁV .....</b>	<b>8</b>
2.1 Pojem základní lidská práva .....	8
2.2 Všeobecná deklarace lidských práv.....	8
2.3 Charakteristika lidských práv .....	9
2.4 Rovnost mezi lidmi .....	13
<b>3 MULTIKULTURALISMUS .....</b>	<b>13</b>
3.1 Multikulturalita a migrace v dnešním světě .....	15
<b>4 NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR .....</b>	<b>16</b>
4.1 Vymezení pojmu.....	16
4.2 Situace národnostních menšin .....	17
4.3 Národnostní menšiny České republiky ve světle aktuálního sčítání lidu.....	18
4.3.1 Národnost česká, moravská a slezská .....	19
4.3.2 Národnost slovenská, ruská, rusínská, ukrajinská.....	19
4.3.3 Národnost polská, německá, maďarská, chorvatská .....	21
4.4 Romská národnostní menšina.....	23
4.4.1 Původ romské populace na naše území .....	23
4.4.2 Romové v Československu .....	24
4.4.3 Současnost.....	26
4.5 Vietnamci v České republice .....	26
<b>5 VYMEZENÍ POJMŮ XENOFOBIE, RASISMUS, DISKRIMINACE .....</b>	<b>27</b>
5.1 Formy a typy rasismu .....	30
5.2 Antidiskriminační zákon .....	33
<b>6 PRÁVNÍ RÁMEC POSTAVENÍ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN V ČESKÉ REPUBLICE .....</b>	<b>33</b>
6.1 Ústava .....	34

<b>6.2</b>	<b>Struktura Listiny základních práv a svobod.....</b>	<b>35</b>
6.2.1	Preambule a šest Hlav Listiny.....	35
<b>6.3</b>	<b>Menšinový zákon č. 273/2001 Sb. ....</b>	<b>36</b>
<b>6.4</b>	<b>Institucionální zajištění výkonu práv národnostních menšin .....</b>	<b>37</b>
6.4.1	Parlament České republiky .....	37
6.4.2	Orgány státní správy .....	38
6.4.3	Orgány samosprávy.....	38
6.4.4	Organizace příslušníků národnostních menšin.....	39
<b>7</b>	<b>ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE LIDSKÝMI PRÁVY .....</b>	<b>40</b>
<b>7.1</b>	<b>Úřady a instituce působící v oblasti ochrany lidských práv.....</b>	<b>40</b>
7.1.1	Rada vlády ČR pro lidská práva.....	40
7.1.2	Veřejný ochránce práv – ombudsman.....	40
7.1.3	Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva .....	41
<b>7.2</b>	<b>Nestátní nezávislé organizace působící v oblasti lidských práv .....</b>	<b>42</b>
7.2.1	Český helsinský výbor .....	42
7.2.2	Globea .....	43
7.2.3	Člověk v tísni .....	44
7.2.4	Občanské sdružení Slovo 21 .....	45
7.2.5	Poradna pro občanství, občanská a lidská práva.....	46
<b>7.3</b>	<b>Politické strany .....</b>	<b>47</b>
7.3.1	Česká strana sociálně demokratická.....	47
7.3.2	Komunistická strana Čech a Moravy .....	48
7.3.3	Občanská demokratická strana.....	48
7.3.4	Věci veřejné .....	48
	<b>ZÁVĚR.....</b>	<b>50</b>
	<b>POUŽITÁ LITERATURA.....</b>	<b>52</b>
	<b>SEZNAM ZKRATEK.....</b>	<b>57</b>
	<b>SEZNAM PŘÍLOH.....</b>	<b>58</b>
	<b>ABSTRAKT.....</b>	<b>69</b>
	<b>ABSTRACT.....</b>	<b>70</b>

## ÚVOD

Jako téma pro mou bakalářskou práci jsem si vybrala „*Národnostní menšiny v ČR a základní lidská práva*“. Podle mého názoru jde o téma aktuální a velmi diskutované v rámci celé lidské společnosti.

Lidská práva lidem umožňují uplatnění lidské důstojnosti. Díky nim mají právo na svobodu a právo, bez ohledu na to, jaké jsou barvy pleti, náboženského vyznání atd. Vstupem do Evropské unie se otevřely hranice a příliv lidí odlišné barvy pleti, jiného náboženství a rozdílné kultury roste. V České republice je nejvíce zastoupena národnost romská, kterou jsem v práci rozvedla.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol, kde se každou snažím popsat.

Práce je řešena na základě dostupných literárních a elektronických zdrojů. Z tištěných zdrojů zmíním publikaci *Menšiny a migranti v České republice a Výchova k toleranci a proti rasismu* od Tatjany Šiškové a z elektronických zdrojů Vládu České republiky nebo Portál veřejné správy České republiky.

# 1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem mé práce je zabývat se lidskými právy národnostních menšin v ČR. Smyslem bylo zmínit pojem lidská práva, která náleží opravdu každé osobě na tomto světě. Dále jsou v práci vyjmenovány národnostní menšiny, která žijí na území České republiky. Bohužel tyto minoritní skupiny nemají zaručeno, že s nimi bude zacházeno rovnoprávně. Dále je v práci poukázáno, jak k lidským právům národnostních menšin přistupuje Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, nestátní nezávislé organizace a v neposlední řadě i politické strany. Důkladně nám pojem „menšina“ vymezuje Menšinový zákona č. 273/2001 Sb.

V bakalářské práci používám metodu přímou, analytickou a komparativní. Těmito metodami shromažďuji informace a údaje, které vystihují současnou situaci lidských práv a národnostních menšin v České republice.

## 2 Historie lidských práv

### 2.1 Pojem základní lidská práva

S podstatou lidských práv se setkáme už za doby antického filozofa Platóna. I české země se podílely na utváření „lidských práv“. Sice nevznikla žádná Deklarace lidských práv a člověka, ale docházelo k reformě římsko-katolické církve, což vedlo k mnoha zajímavým lidsko-právním myšlenkám.<sup>1</sup>

Základní standardy umožňující všem lidem uplatnění lidské důstojnosti. Tak bychom mohli definovat lidská práva. Co obsahují? Nárok na svobodu, právo a mír.

Historické kořeny vývoje lidských práv najdeme ve všech významných světových událostech. Základ pro lidská práva lze nalézt ve většině světových náboženství a filozofií.

### 2.2 Všeobecná deklarace lidských práv

Ze základních milníků historie lidstva je považována Všeobecná deklarace lidských práv (dále jen VDLP). Dne 10. 12. 1948 byla přijata většinou členských států OSN<sup>2</sup> Všeobecná deklarace lidských práv. Tento dokument, který se týká lidských práv je nejrozšířenější na celém světě. Postatou jejího poselství je rovná hodnota každého člověka. Deklarace obsahuje seznam práv každého člověka žijícího kdekoli na světě, bez ohledu na jeho rasu, barvu pleti, jazyk, náboženství, pohlaví, politické nebo jiné přesvědčení, národnost, sociální nebo rodinný původ či majetek. Deklarace stanovuje, že vlády se zavazují zajišťovat určitá práva jak pro své občany, tak i pro lidi z jiných států. Jinými slovy to znamená, že státní hranice nejsou překážkou pro pomoc ostatním lidem k dosažení jejich práv.<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> KOMÁRKOVÁ, B. *Původ a význam lidských práv*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. s. 5-202.

<sup>2</sup>Jen 8 států se zdrželo hlasování. *Metodická příručka pro výchovu k lidským právům* [online]. 2010, [cit. 05. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.amnesty.cz/vychova/cast.php?idPart=1>>.

<sup>3</sup>*Metodická příručka pro výchovu k lidským právům* [online]. 2010, [cit. 05. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.amnesty.cz/vychova/cast.php?idPart=1>>.

VDLP byla přeložena do 350 jazyků a nářečí a je nejznámějším dokumentem z oblasti lidských práv. Její vliv přetrvává dodnes. Mnoho států inspirovala v utváření nových legislativních systémů.<sup>4</sup>

Komise pro lidská práva, která deklaraci sestavila, předložila OSN další dva návrhy.

V roce 1966 Valné shromáždění schválilo názvy Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o právech hospodářských, sociálních a kulturních. Tyto pakty byly předloženy členským státům OSN, aby je podepsaly. Neměly pouze jen něco doporučovat. V roce 1977 je podepsal stanovený počet zemí a pakty se staly závaznými. Naše republika je právě v tomto roce podepsala. Zavázali jsme se, že veškeré naše zákony nesmí být s pakty v rozporu a proto se musí upravit.<sup>5</sup>

### 2.3 Charakteristika lidských práv

Základní práva a svobody patří mezi nejvýznamnější znaky moderního státu. Spočívají v tom, že se za ně považuje každé subjektové právo nebo-li svoboda obsažené v ústavě nebo ústavním zákoně. Základní práva a svobody se tak vyznačují následujícími znaky:

- ústavní zaručení v právním aktu (ústava, ústavní zákon, mezinárodní smlouva) mají vyšší sílu nebo obyčejný zákon má derogující účinek vůči zákonům,
- vznikají na základě ústavy nebo mezinárodních smluv a nelze s nimi právními úkony disponovat. Proto jsou trvalé v závislosti na pobytu nebo státním občanství a mají stejný rozsah pro všechny své subjekty.<sup>6</sup>

Lidská práva jsou „přirozenými právy jedince“, tzn. nemůžeme si je koupit, získat prací nebo zdědit. Náleží lidem jednoduše proto, že jsou lidmi. Bez ohledu na rasu, pohlaví, náboženské vyznání, politické nebo jiné názory, národnostní nebo sociální původ.

Lidská práva jsou tu pro všechny. Jsou „nezcizitelná“. Lidé je mají stále, i když je zrovna zákony v jejich zemi neuznávají a nerespektují. Např. dokud bylo otroctví,

---

<sup>4</sup> *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2005, poslední revize 5. 12. 2008 [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1374>>.

<sup>5</sup> TULÁČEK, J. *Člověk a lidská práva. Kukátko*. 1. vyd. Praha. Albatros. 1992. s. 29-30.

<sup>6</sup> FILIP, J., et al. *Státověda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 61.

i otroci měli lidská práva, která však byla potlačována. Právo na svobodu, bezpečí a slušný životní standard mají všichni lidé.

Lidská práva jsou nedělitelná. Každý člověk má lidská práva, a proto má každý odpovědnost respektovat lidská práva druhých.<sup>7</sup>

- povaha veřejného subjektivního práva, které bezprostředně vymezuje vztah mezi jedince vůči státu. Jejich nositelem může být fyzická osoba (proto lidská práva), adresátem je stát – povinný subjekt. Nabývají narozením a pozbývají smrtí. Kromě fyzické osoby může být jejich nositelem také osoba právnická (má právo vlastnit, podnikat),
- *„mají zvláštní obsah, který spočívá v zajištění autonomních prostorů jedince chráněných před zásahy veřejné moci, v nárocích jednotlivce podílet se na plnění ze strany státu a aby stát nakládal s jedinci rovně (zákaz diskriminace).“*
- *„vymahatelnost vůči státu prostřednictvím nezávislé soudní moci včetně ústavní stížnosti,“*
- *„záruky existence určitých institucí a institutu.“ Počítá se s existencí soudů, škol, tisku, politických stran atd. Bez těchto institucí a institutů by nemohly být základní práva a svobody uskutečňovány.“<sup>8</sup>*

### Klasifikace ZPLS

K poznání srovnání povahy základních práv a svobod a jejich katalogů v ústavách a mezinárodních úmluvách existuje značné množství klasifikací. Kvalifikační kritéria spočívají ve formě ústavního zakotvení, možnostech zrušení, formách omezení, pramenech atd. Pro srovnání si uvedeme klasifikaci práv podle svobod a generací nebo podle subjektů a adresátů.<sup>9</sup>

### Klasifikace práv podle svobod a generací

**Do první generace** jsou označována základní lidská práva a svobody (osobní práva), včetně práv politických. **Druhou generací** jsou potom práva sociální

---

<sup>7</sup> Metodická příručka pro výchovu k lidským právům [online]. 2010, [cit 5. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.amnesty.cz/vychova/cast.php?idPart=1>>.

<sup>8</sup> FILIP, J., et al. *Státověda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 61-62.

<sup>9</sup> FILIP, J., et al. *Státověda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 61-62.

hospodářská a kulturní, která jsou formulována pod vlivem sociálních hnutí. V trojstupňovém pojetím nám výčet generací uzavírá **třetí generace**. V současné době sem lze zařadit práva lidská a občanská.

Někteří autoři rozeznávají tři nebo čtyři generace lidských a občanských práv. Také je důležité poznamenat, že koncepce generací lidských práv jsou dosud nejednotné ve srovnávacím ústavním řádu.<sup>10</sup>

### Klasifikace podle subjektů a adresátů

Tyto práva lze dělit na práva všech. Práva občanů, cizinců, právnických osob a určitých sociálních skupin, jako žen, mladistvých, tělesně postižených. Podle G. Jellineka se jedinec díky své příslušnosti ke státu nachází v několika polohách. Z nich vyplývají nároky, které označuje jako subjektivní veřejná práva. Statut negativní spočívá v zajištění autonomních oblastí jedince, kam nemá státní moc zasahovat. Je vyjádřen existencí svobod jako právo na život, soukromí, osobní svoboda, domovní svoboda, svoboda projevu atd. Dalším je status pozitivní vyjadřující nároky na plnění ze strany státu. Jako u předchozího statusu, se zde stát už nemá zdržet jako u předchozího statusu, ale naopak má něco poskytovat – chránit pracovní podmínky, regulovat sociální zabezpečení, poskytování zdravotní péče, právo na vzdělání, na přístup ke kulturním hodnotám apod.

Mezi poslední dva statusy patří aktivní a pasivní status. Aktivní status vyjadřuje vztah mezi státem a jedincem, kdy se jedinec podílí na správě veřejných záležitostí. Jedinec má tudíž právo volit, hlasovat a má přístup k veřejným funkcím. Relativní status zajišťuje, že stát bude se všemi, kteří se nacházejí pod jeho jurisdikcí, zacházet jako s rovnými (rovnost před zákonem, rovnost před soudem) a nebude je z nějakých důvodů, ať už se týkají rasy, barvy pleti a rasy, diskriminovat.

### Záruky základních práv a svobod

Záruka soudní je v moderním státě, který chce být zároveň státem moderním, nejvýznamnější zárukou.

---

<sup>10</sup> ZOUBEK, V., et al. *Teorie státu a práva*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. s. 48.



Kromě toho se ve 20. století prosazuje nejen vnitrostátní ochrana základních práv a svobod, nýbrž s rozvojem mezinárodního práva v oblasti lidských práv i cestou orgánů, které jsou povolány dohlížet na dodržování jednotlivých mezinárodních úmluv. Nejúčinnější mechanismus z roku 1950 byl zakotven v Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva). Ta zavazuje každý smluvní stát k zajištění účinné právní ochrany těchto základních lidských práv a svobod před národním orgánem.

Každý jedinec pod jurisdikcí smluvní strany Evropské úmluvy má přístup k Evropskému soudu pro lidská práva, který je hlavním článkem Úmluvy.

Komisař pro lidská práva Rady Evropy (dále jen Komisař) zahájil svoji činnost 1. ledna 2000. Komisaři je uloženo napomáhat výchově k právům člověka a jejich účinnému respektování v členských státech. Dále předcházet jejich porušování, spolupracovat s ombudsmany v členských státech, registrovat nedostatky, podávat každoročně zprávu o své činnosti Výboru ministrů a Parlamentního shromáždění.<sup>11</sup>

Když se řekne lidská práva, většině lidem se vybaví datum 4. července 1776, kdy zástupci amerických osad vyhlásili svoji nezávislost čili Den prohlášení nezávislosti. Nebylo to však vyhlášení nezávislosti několika, tehdy málo významných, kolonií na své mateřské zemi. Bylo to současně vyhlášení nezávislosti lidí. Nezávislost na jakékoli síle, která by je dělila na urozené a neurozené, nezávislost na každém, kdo by jim právo na život a svobodu upíral, nezávislost všech lidí na zeměkouli na jakékoli vládě, která by nevznikala s jejich souhlasem

Po vítězné revoluci Národního shromáždění v roce 1789 formulovalo svůj nejzávažnější dokument. Schválilo text pod názvem **Prohlášení práv člověka a občana**. Představitelé francouzského lidu, kteří se ustavili v Národním shromáždění se domnívali, že nevědomost, zapomenutí nebo pohrdání lidskými právy jsou jedinými příčinami veřejných neštěstí a zkaženosti vlád. Rozhodli se vyložit v slavnostní deklaraci přirozená, nezcižitelná a posvátná práva člověka za účelem, aby všem lidem tato deklarace připomínala jejich práva a povinnosti.

---

<sup>11</sup> FILIP, J., et al. *Státověda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 64.

## 2.4 Rovnost mezi lidmi

Výčet lidských práv není vůbec snadné sestavit, ale těžší je se podle nich chovat. Jakmile budeme chtít uskutečnit jen jedno z nich, že jsou si **lidé rovni**, dostaneme se do potíží. Každému je jasné, že ať se jedná o revolucionáře, aristokrata nebo filozofa, rovni si nejsou. Mark Twain tvrdí, že pokud vedle sebe postavíme dva nahé lidi, nepoznáme, který z nich je král a který jeho zahradník. Ale podle tváře poznáme, který je odvážný a který zbabělý, který je surový a který citlivý.

Lidé si nemohou být rovni, protože příroda každého neobdařila stejným rozumem, stejným nadáním. Jediné, co se může udělat, je dát všem stejná práva. Proto je lepší říkat, že lidé jsou **rovnoprávní**, že jsou si rovni před zákonem, než že jsou si rovni.

Brzy poté, co byla sepsána lidská práva, se vyskytly ohlasy, že to jsou jen hezká slova, nic víc. Dokud potvrzují rozdíly mezi bohatými a chudými, lidé si nebudou rovni. Je sice pravda, že bohatý člověk může svoje práva lépe uplatňovat, i když jsou úplně stejná jako práva chudého.

Ve 20. století si lidé uvědomili jednu důležitou věc. Nedodržování lidských práv nepůsobí dobře uvnitř států, ale také ve vztazích mezi státy.

Německo a Itálie silně přispěly k tomu, že roku 1939 vypukla druhá světová válka. Tyto státy silně pohrdaly lidskými právy oproti ostatním státům, které lidská práva na svém území dodržují. Po skončení této války se země sdružené v Organizace spojených národů (dále jen OSN) shodly na tom, že základem spravedlnosti, míru ve světě a svobody je uznání lidské rodiny.<sup>12</sup>

## 3 Multikulturalismus

Žijeme v období rozsáhlých změn, kterými lidstvo vzhledem k procesu globalizace (dostupnost relativně rychlých a levných dopravních prostředků a s nimi spojené migrace) pochází. Nastává doba prolínání kultur, doba rozmanitosti. Dnes lze sociokulturní realitu většiny zemí světa považovat za multikulturní v tom smyslu, že na malém prostoru spolu žijí a komunikují příslušníci dvou či více odlišných kultur.

---

<sup>12</sup> TULÁČEK, J. Člověk a lidská práva. *Kukátko*. 1. vyd. Praha. Albatros, 1992. s. 8-29.

V západní Evropě se otázka kulturní rozmanitosti stává tématem od poloviny 20. století. Důvodem byl příchod levné pracovní síly a sílila migrace z bývalých evropských kolonií.

Jednotliví autoři, politici či státy pojmají multikulturalismus v mnoha předem často nespecifikovaných kontextech. Proto se dnes považuje za ideologii. Čteme o multikulturním vzdělávání a komunikaci, o multikulturalismu jako politickém hesle či modelu apod.

Abychom v celé komplexnosti pochopili otázku multikulturalismu, stanoví se ze všeho nejdřív obecný rámec. Nelze mluvit o jedné formě multikulturalismu, vzhledem k vzájemně odlišným historickým obdobím, zastávané ideologie a jednotlivým státům. Krátce lze říct, co stát, region či konkrétní autor, to poněkud jiné chápání pojmu multikulturalismus.

Podle Christiane Inglis se ve veřejných debatách objevují základní tři vzájemně provázaná, nicméně odlišná pojetí multikulturalismu.

#### Demograficko – deskriptivní pojetí multikulturalismu

Toto pojetí se nabízí tam, kde je adjektivum „multikulturní“ užíváno na existenci etnicky nebo rasově odlišných částí společnosti či státu. *„Význam etnické společnosti pro sociální účast na společenských institucích a procesech je velký a že se konstruovaná a udržovaná etnická diference liší mezi jednotlivými státy a v čase.“<sup>13</sup>*

#### Ideologicko – normativní pojetí multikulturalismu

*„Zastánci této verze multikulturalismu věří, že uznání práv jedinců a skupin, zajištění plného přístupu ke společnosti je ve prospěch samotných jedinců i celé společnosti a to díky redukci sociálních konfliktů založených na znevýhodnění (diskriminaci) a nerovnosti.“<sup>14</sup>* Multikulturalismus je tedy obohacení společnosti jako celku.

---

<sup>13</sup> DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. s. 104.

<sup>14</sup> DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. s. 104.

## Programově – politické pojetí multikulturalismu

„V programově – politickém pojetí multikulturalismu odkazuje ke specifickým typům programů a politik vytvořených v rámci reakce na etnickou rozmanitost a možnosti jejího institucionálního řízení.“<sup>15</sup> V roce 1965 byl význam „multikulturalismus“ doporučen kanadskou Zprávou královské komise o bilingvistu a bikulturalismu. Tato zpráva doporučovala nahradit bikulturní politiku, která se týkala francouzsky a anglicky mluvících Kanadčanů právě multikulturalismem. Od té doby se význam pojmu rozšířil na demograficko-popisný i ideologicko-normativní.

Multikulturalismum ve vztahu k politikám zahrnuje soubor formálních politik státu se dvěma cíli:

- 1) „udržení harmonie mezi různými etnickými skupinami,
- 2) strukturování vztahů mezi státem a etnickými menšinami.“<sup>16</sup>

### **3.1 Multikulturalita a migrace v dnešním světě**

„Menšina si musí sama zvolit svou budoucí roli, jakou chce hrát v majoritní společnosti, a poté se vydat na jasnou cestu dosažení tohoto cíle.“<sup>17</sup>

Rozhodování migrantů a v konečné fázi jejich chování je složitý proces podléhající množství nezávislých, různorodých faktorů, ale většinou vzájemně podmíněných. Ty se vážou ke třem prostředím:

- místo migrace (odkud odchází),
- cílové místo migrace (kam přichází),
- tranzitní země (skrze něž migrant prochází).

Do hry kromě věku, pohlaví, vzdělání a zdraví migrantů vchází také geografická poloha těchto prostředí, socio-ekonomická situace v krátkodobém i dlouhodobém

---

<sup>15</sup> DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. s. 104-105.

<sup>16</sup> DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. s. 103-105.

<sup>17</sup> ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Menšiny a migranti v České republice*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001 s. 17.

pohledu, migrační politiky, migrační historie daných zemí, míra tolerance, respektive stupeň xenofobie majoritních populací vůči cizincům.<sup>18</sup>

## 4 Národnostní menšiny v ČR

### 4.1 Vymezení pojmu

Pojem národnostní menšina je mnohovýznamový, proto i stávající definice pojmu jsou velmi různorodé. Jedním z důvodů je skutečnost, že národnostní menšiny vznikají za zvláštních okolností jako společenský jev, často v důsledku přelomových společensko-politických událostí. Tak na území České republiky vznikly v důsledku politických událostí nebo migraci, konkrétně při rozpadu rakousko-uherské monarchie a vzniku Československé republiky, jakožto nástupnického státu.

Typickým znakem národnostních menšin je, že disponují silným národním vědomím, které se opírá o jazykové, historické a kulturní tradice mateřského národa. V tomto smyslu se často připomíná také definice F. Capotortiho, který byl zvláštní zpravodaj při Komisi pro lidská práva OSN z roku 1951. Uvádí, že národnostní menšina je „skupina osob, která je na rozdíl od ostatního obyvatelstva státu početně menší, nezaujímá vedoucí postavení a její příslušníci – občané tohoto státu – vykazují v etnickém, náboženském nebo jazykovém ohledu znaky, které je rozdílné od ostatního obyvatelstva. Tímto vykazují přinejmenším implicitně pocit sounáležitosti zaměřený na zachování vlastní kultury, vlastních tradic, vlastního náboženství nebo vlastního jazyka.“<sup>19</sup>

„V nejširším slova smyslu vyjadřuje početně malou část společenského celku, skupinu, která je z hlediska daného celku v menšině. Zájem přitom není soustředěn na její sociální složení, ale nejde o to, zda má společensky či politicky dominantní nebo podřízené postavení. V užším slova smyslu se jedná o menší část určité společnosti, lišící se zpravidla od majority původem (rasou), národností, náboženstvím, kulturou, jazykem ap. (např. černoši v USA, Romové, národnostní menšiny).“<sup>20</sup>

<sup>18</sup> ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Menšiny a migranti v České republice*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001 s. 17-18.

<sup>19</sup> ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Výchova k toleranci proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 54.

<sup>20</sup> *Britské listy* [online]. 2009, poslední revize 24. 6. 2002 [cit. 5. prosince 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.blisty.cz/art/10842.html>>. ISSN 1213-1792.

Národnostní menšina je velice frekventovaný pojem. Většina tuzemských autorů, kteří se svými publikacemi zabývají touto problematikou sdílí názor, že pojem národnostní menšiny se shoduje s vymezením etnika či etnické skupiny.

Je důležité také rozlišovat pojmy národnostní a etnická menšina, nejsou mezi nimi činěny rozdíly a proto tyto pojmy splývají. Mezi etnické skupiny jsou řazeni např. Vietnamci a Rumuni, nejedná se o menšiny, protože jejich příslušníci nepoužívají české občanství.<sup>21</sup>

## 4.2 Situace národnostních menšin

V České republice tvoří národnostní menšiny pouze 4,7% obyvatelstva<sup>22</sup>. Tyto menšiny tvoří lidé, kteří jsou např. barvou kůže, jazykem a historií velmi podobní české většinové společnosti. Patří sem i lidé, kteří mají jinou tradici, jinou kulturu a i jiný antropologický zevnějšek. Mezi ně patří: Romové, ale i Afričané, Asiaté nebo Arabové. Naše země je součástí otevřené Evropy a tento přírůstek menšin se bude pravděpodobně zvyšovat.

Naše společnost se v posledních 50 letech problémem multikultury a jakéhokoliv multietnického soužití nezabývala. Zavřené hranice nám neumožnily vycestovat a rozšířit zkušenosti osobním kontaktem a naše média mezi své pracovníky nepřijala cizí nebo odlišné reportéry, hlasatele nebo herce. Proto jsme mnohé nevěděli. Každá národnostní či etnická skupina má vlastní historii, vlastní hodnotové vzory chování, jednání, které je velmi odlišné od naší „české normy“. Tudíž při soužití rozdílných kultur může docházet k nedorozumění, nepochopení a konfliktu. Toto složité soužití nechápeme, někdy se ho i bojíme a „nepřizpůsobené etnikum“ se snažíme odstranit, například vystěhovat za hranice našeho státu. Každá skupina může život celé skupiny obohatit svými hodnotami, a proto je důležité, abychom se nejdříve vzájemně poznali, pochopili a udělali něco pozitivního pro oboustranné soužití.

Vymezení pojmu národnostní menšina je otevřenou otázkou. S tímto problémem se musela svým způsobem vypořádat i národnostní politika ČR po zániku československé federace. V politickém dokumentu Koncept přístupu vlády k otázkám národnostních menšin v České republice (1994) Vláda ČR pro stanovení principů své

<sup>21</sup> ŠIŠKOVÁ, T., et al. *Menšiny a migranti v České republice*. 1.vyd. Praha: Portál, s. r. o. 2001. s. 33.

<sup>22</sup> Český statistický úřad [online]. 2010, [cit. 9. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=OB007+\(kraje\)&vo=tabulka&stranka=1&kapitola\\_id=20](http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=OB007+(kraje)&vo=tabulka&stranka=1&kapitola_id=20)>.

národnostní politiky pojem národnostní menšina vztahuje na společenství osob, které splňují současně všechny tyto znaky:

- jsou občany ČR a trvale zde žijí,
- mají společné etnické, jazykové a kulturní znaky, které jsou odlišné od většiny obyvatel státu,
- jejich společným přáním je být považováno za národnostní menšinu v zájmu uchování a rozvíjení jejich vlastní identity, mateřského jazyka a kulturních tradic,
- ke společenství, které žije na území ČR mají pevný, dlouhodobý a trvalý vztah.<sup>23</sup>

V této práci se budeme zabývat národnostními menšinami, které na našem území žijí delší dobu. Jedná se např. o Němce, Poláky, Slováky, Maďary, Ukrajince, Bulhary, Řeky, Romy, ale jsou to i takové skupiny, které zde žijí posledních deset nebo dvacet let. Jsou to Vietnamci, Číňané, Arabové.<sup>24</sup>

Jak se z portálu města Prahy dozvídáme v České republice žije 12 nejpočetnějších uznávaných menšin. Patří sem menšina: slovenská, polská, romská, bulharská, chorvatská maďarská, německá, rusínská, ruská, řecká, srbská a ukrajinská.

V současnosti se vůči cizincům snaží v rámci OSN prosadit princip nevzájemnosti (nevázat poskytnutí práv na postup jejich domovského státu, nediskriminace (umožnit co nejplnější právní postavení) a totální ochrany.<sup>25</sup>

### **4.3 Národnostní menšiny České republiky ve světle aktuálního sčítání lidu**

*„Základní údaje o skladbě obyvatel České republiky, hlásící se k národnostním menšinám vyplývají z výsledků censů.“<sup>26</sup>* Ke dni 1. března 2001 se uskutečnilo poslední sčítání lidí, domů a bytů, což stanovil zákon č. 158/1999 Sb. Při sčítání mohl každý uvést národnostní příslušnost, ke které se hlásí. Hlásila-li se osoba k více národnostem, zaznamenal se i takový údaj.

<sup>23</sup> ŠIŠKOVÁ, T., et al. *Výchova k toleranci proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 53-55.

<sup>24</sup> ŠIŠKOVÁ, T., et al. *Výchova k toleranci proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 53.

<sup>25</sup> FILIP, J., et al. *Státověda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 65.

<sup>26</sup> POSPÍŠIL, M., SULITKA, A. *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. s. 2.

V České republice se k 1. březnu 2001 podle definitivních výsledků sčítání lidu, domů a bytů přihlásilo k jiné než české národnosti 980 283 osob (9,4%), včetně přihlášení se k moravské a slezské národnosti, ke kterým se přihlásilo 391 352 osob (3,8%).

Do celkového počtu obyvatel ČR jsou zahrnuti i cizinci s trvalým nebo s dlouhodobým pobytem na území České republiky. Údaje o cizincích s krátkodobým pobytem, většinou turisti, pořizovány nebyly a do definitivních výsledků nebyly zahrnuty.<sup>27</sup>

#### **4.3.1 Národnost česká, moravská a slezská**

Výše uvedené národnosti jsou nejčetnějšími národnostmi na území České republiky. Poprvé v roce 1991 byly národnosti moravská a slezská kvalifikovány samostatně.

Nejvýznamněji je ve všech okresech zastoupena česká národnost. Na území Moravy se téměř 98% obyvatel žijících na tomto území hlásí k národnosti moravské. Poslední národností žijící na území České republiky je národnost slezská, ke které se v roce 2001 při sčítání lidu přihlásilo pouze 11 tisíc obyvatel.<sup>28</sup>

Ať už žijeme v Praze, Brně nebo Opavě, jsme Čech, Moravan nebo Slezan, všichni se bereme jako jeden národ a konflikty z národnostního hlediska zde nefigurují.

#### **4.3.2 Národnost slovenská, ruská, rusínská, ukrajinská**

Podle posledního sčítání lidu v ČR k 1. březnu 2001 žilo 193 190 občanů slovenské národnosti. Pro srovnání v roce 1991 to bylo přibližně 314 000. Migrace Slováků do českých měst přišly zejména v 60. a 70. letech.

Slovenská národnostní menšina se snaží o prezentaci slovenské kultury, jazyka. Vydávají periodika a pořádají Slovensko-české kulturní festivaly, divadelní přehlídky

---

<sup>27</sup> POSPÍŠIL, M., SULITKA, A. *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. s. 2.

<sup>28</sup> *Český statistický úřad* [online] 2010, [cit. 11. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/\\$File/Kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/$File/Kapitola3.pdf)>.



(Slovenské divadlo v Praze), sportovní soutěže, semináře, významné vydavatelské počiny jednotlivých sdružení, besedy (Klub Slovenských dotykov) atd.

Jako u polské národnostní menšiny spolupracuje s Radou České republiky ve stejných oblastech.<sup>29</sup>

## Rusové

Rusové na české území přišli ve 20 letech 20. století. V roce 2001 bylo podle výsledků sčítání lidu zjištěno 12 369 osob ruské národnosti, avšak zástupci ruské menšiny počet odhadují až na 20 000 osob. Ruská menšina je celoplošně roztráštěná, jednotlivé skupiny se odlišují životními postoji a navzájem si nedůvěřují.

Aktivity ruské národnostní menšiny nejsou tak rozsáhlé jako u polské národnostní menšiny. Je to určitě tím, že Poláků je v ČR 2 krát tolik. Samozřejmě jako aktivity můžeme zmínit: autorské večery, večery poezie, vydávání děl místních ruskojazyčných autorů atd.

Společné pro všechny organizace je dosažení dobrých vztahů a lepšího vzájemného poznání s většinovou společností, dosažení dobrých vzájemných vztahů, lepšího vzájemného poznání a důvěry mezi jednotlivých uskupeními a vlnami ruskojazyčné emigrace. Ty se výrazně liší životní zkušeností, kulturou, motivy emigrace, mají zájem na dobrých vztazích s ČR atd.

Organizace ruských národnostních menšin se na našem území potýkají s problémy. Například pro porušení podmínek na dotaci ze státního rozpočtu bylo v roce 2002 zrušeno vydávání ruského časopisu Vesti. Ve školním roce 2003/2004 bylo otevřeno česko-ruské gymnázium, které se však nehlásí ke vzdělávání příslušníků národnostních, a proto bylo zrušeno.<sup>30</sup>

---

<sup>29</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 2. 4. 2006 [cit. 11. dubna 2010]. Dostupný na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/slovenska-narodnostni-mensina-16157/>>.

<sup>30</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 4. 4. 2006 [cit. 11. dubna 2010]. Dostupný na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/ruska-narodnostni-mensina-16155/>>.

## Rusíni

Podle kvalifikovaných odhadů, žije na území České republiky nad 10 000 osob rusínského obyvatelstva, avšak údaj z roku 2001 nepřesahuje počet 2 000 obyvatel národnostní menšiny. Přesně to je 1 109 osob.<sup>31</sup>

## Ukrajinci

V České republice, podle posledních výsledků sčítání obyvatel žije 22 120 osob, hlásících se k ukrajinské národnosti. Počet menšiny je však větší, počet zahraničních pracovníků se odhaduje na přibližně 50 000 osob.

Ukrajinská menšina se v České republice snaží udržovat a rozvíjet svoji kulturu, potlačovat xenofobní nálady, pomáhat při integraci. Například Ukrajinská iniciativa v České republice (dále jen UIČR) se snaží každoročně zajišťovat pro ukrajinskou společnost kulturní akce, které jsou spojené s kulturním a církevním kalendářem.<sup>32</sup>

UIČR spolupracuje s úřadem vlády ČR, Velvyslanectvím Ukrajiny v ČR, Magistrátem hl. m. Prahy a i s jinými organizacemi národnostních menšin v ČR. Spoluvytváří image Ukrajiny v České republice, rozvíjí spolupráci a partnerství mezi ukrajinskou a českou veřejností.<sup>33</sup>

### **4.3.3 Národnost polská, německá, maďarská, chorvatská**

V roce 2001 se k polské národnostní menšině přihlásilo 52 095 osob. Asi 80% žije na území Těšínského Slezska, většina také v Praze. Přibližně na území České republiky najdeme 70 000 příslušníků národnostní polské menšiny, kterým jsou přiznávána menšinová práva.

---

<sup>31</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 5. .4. 2006 [cit. 20. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/rusinska-narodnostni-mensina-16151/>>.

<sup>32</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 31. .3. 2006 [cit. 20. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/ukrajinska-narodnostni-mensina-16159/>>.

<sup>33</sup> Ukrajinská iniciativa v České republice [online]. 2010, [cit. 20. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://ukrajinci.cz/cs/uicr-kontakt/>>.

Polská národnostní menšina má své aktivity, které organizují především dvě občanská sdružení (Kongres Poláků v České republice, Polský kulturně osvětový svaz v ČR). Kromě toho vydává polská menšina různá obdenní, čtrnáctidenní, měsíční periodika.

V oblasti Těšínského Slezska se setkáme s národnostním školstvím. To znamená, že od školního roku 2003/2004 se vyučuje polským jazykem, a to jak na základních, tak na středních školách.

Polské menšiny se v nejširším slova smyslu snaží zachovat etnickou identitu a kulturní dědictví Poláků v České republice (kultura, umění, tradice, osvěta, školství, výchova mládeže).

Polská národnostní menšina spolupracuje s Radou vlády. Spolupráce se týká zejména:

- vzděláváním v národním jazyce menšiny – školy, kde se vyučuje v polském jazyce, poskytování dotací na vydávání periodik,
- oblasti dotační politiky vůči polským občanským sdružením ze strany Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.<sup>34</sup>

## Němci

Většina příslušníků německého obyvatelstva je starší generace. Většinou žili v českém pohraničí, dnes již žijí po celém území České republiky.<sup>35</sup>

K poslednímu sčítání lidu se k německé menšině přihlásilo skoro 40 000 osob.<sup>36</sup>

## Chorvati

Kolem roku 1530 se začali Chorvati usidlovat na jižní Moravě, kdy opustili jsou zemi před nájezdy Turků.<sup>37</sup>

---

<sup>34</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 7. 4. 2006 [cit. 11. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16124>>.

<sup>35</sup> JABOK [online]. 2004, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://74.125.77.132/search?q=cache:2gmORD9f-tkJ:www.jabok.cuni.cz/download/ksp/sekyt/nms.doc+národnostní+menšiny&cd=3&hl=cs&ct=clnk&gl=cZ>>.

<sup>36</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 8. 4. 2006 [cit. 11. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16122>>.

<sup>37</sup> JABOK [online]. 2004, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://74.125.77.132/search?q=cache:2gmORD9f-tkJ:www.jabok.cuni.cz/download/ksp/sekyt/nms.doc+národnostní+menšiny&cd=3&hl=cs&ct=clnk&gl=cZ>>.

Podle posledních informací zde žije 1 585 obyvatel chorvatské národnostní menšiny.<sup>38</sup>

## Maďaři

V České republice můžeme Maďary označit za jednu z nejmladších menšin. První do Prahy přicházeli po vzniku Československa a nejvíce jich bylo deportováno po roce 1945 na převýchovu.<sup>39</sup>

Odhad zástupců menšiny je na 19-20 tisíc obyvatelstva Maďarů, avšak v roce 2001 se přihlásilo pouze 14 672 osob.<sup>40</sup>

## **4.4 Romská národnostní menšina**

### **4.4.1 Příchod romské populace na naše území**

K pochopení současných problémů vztahů mezi Čechy a Romy je zapotřebí stručně si připomenout minulost.

Příliv Romů, kteří k nám přicházeli z Indie, probíhal pravděpodobně v několika vlnách. V 7. století se Romové ocitli před arabsko-muslimskou invazí v Persii a poté dále putovali až na území západní byzantské říše – Cařihradu a Thrákie, kam byli pravděpodobně vyhnáni nájezdy selských Turků.

Z Balkánu se na přelomu 14. a 15. století přesouvali přes Uhry, dále do střední a západní Evropy. Kočovný život si začali usnadňovat a získávat tak výhody okolních společností, že se začali představovat jako poutníci v křesťanském slova smyslu, tj. ti, kteří jsou na cestách, aby se káli ze svých hříchů a prosili za jejich odpuštění.

---

[tkJ:www.jabok.cuni.cz/download/ksp/sekyt/nms.doc+národnostní+menšiny&cd=3&hl=cs&ct=clnk&gl=cZ](http://www.jabok.cuni.cz/download/ksp/sekyt/nms.doc+národnostní+menšiny&cd=3&hl=cs&ct=clnk&gl=cZ).

<sup>38</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 10. 4. 2006.[cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/chorvatska-narodnostni-mensina-16110/>>.

<sup>39</sup> JABOK [online]. 2004, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://74.125.77.132/search?q=cache:2gmORD9f-tkJ:www.jabok.cuni.cz/download/ksp/sekyt/nms.doc+národnostní+menšiny&cd=3&hl=cs&ct=clnk&gl=cZ>>.

<sup>40</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 9. 4. 2006, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/madarska-narodnostni-mensina-16115/>>.

V Dalimilově kronice najdeme první zmínky o Romech v Českých zemích. Roku 1423 vydal král Zikmund listinu zaručující družině Romů svobodný pohyb a vojvodovi Ladislavovi výkon soudní moci nad svými lidmi.

Za vlády Josefa I. byl vydán zákaz překročení hranice Romům a pokud se tak stalo, muži byli oběšeni, ženy a děti zmrskány. Kruté postihy čekali také ty, kteří se rozhodli nabídnout Romům jakoukoli pomoc. Až v průběhu 18. století, převážně na Moravě docházelo k usazování Romů, kteří se živili převážně kovářstvím a poskytovali další služby. Za vlády Marie Terezie a Josefa II. Docházelo k asimilaci Romů. Byli nuceni k zemědělským pracím, k plnění náboženských povinností, měli se oblékat jako ostatní atd. Proces asimilace ztroskotal, Romové žijící na okrajích vesnic či měst své usedlosti zvětšovali. Avšak v českých zemích i Uhrách významná část Romů stále žila (polo)kočovným způsobem života – cestovali v maringotkách či vozech a živili se prodejem vlastních výrobků.

V prvních desetiletích našeho století většina Romů nedbala na školní docházku a své děti do školy posílala velice zřídka nebo vůbec. Romové usazování na Moravě se snažili stylem oblékání přiblížit ostatnímu obyvatelstvu. Z jejich domků vznikaly tzv. cikánské tábory, ovšem romská populace na ostatním českém teritoriu zůstává bez stálých bydlišť.

#### 4.4.2 Romové v Československu

Na straně jedné uznala Československá republika roku 1921 ve sčítání lidu Cikány za národnostní menšinu, na straně druhé pokračovala svým Zákonem o omezení tuláctví a zahálčivého života, který vydalo roku 1888 vídeňské ministerstvo vnitra. Potulnými cikány se podle par. 1. rozumělo: „*Cikáni z místa na místo se toulající a jiní tuláci práce se štítící, kteří po cikánsku žijí, a to v obojím případě i tehdy, mají-li po část roku – hlavně v zimě stálé bydliště.*“<sup>41</sup> U takto vymezených osob zákon nařizoval legitimaci, která byla vyhotovena 36 000 Romům. Mimo jiné zákon umožňoval státní správě zakazovat kočovným Romům pobyt v různých místech, městech, oblastech. Dále mohli být Romům odebrány děti, pokud se nejsou o ně schopni díky svému způsobu života řádně postarat.

Dikce zákona, který vymezuje skupinu, které se týká je dvojjazyčná. Z jedné strany jako v zákoně šlo pouze o regulaci jistého způsobu života (kočování, potulka)

---

<sup>41</sup> BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Tisk Graphical, s. r. o. 2003. s. 268.

a ze strany druhé je tento způsob života definován prostřednictvím určité etnické kategorie (Romové). Právě to představuje porušení lidských práv zaručených prvorepublikovou ústavou. Podle historika Ctibora Nečase si Československo tímto zákonem vydobylo nepěkný obrázek. V okolních zemích existovaly obecné zákony zakazující potulku či kočování, nikoliv adresně, a tím pádem protiústavně, zaměřené proti Romům. Mnozí Romové nechali své rodiny na Slovensku, žili v tradičních komunitách, bez vody, elektřiny. Neznali hodnotu peněz. Nebyli zvyklí platit činži ani žádné další poplatky jako za užívání plynu, vody, světla.

V padesátých letech přešel postupně komunistický stát od násilných opatření k paternalistické a asimilačně-převýchovné politice. Konec kočovnictví a potulování měl učinit Zákon č. 74/1958 o trvalém usídlení kočujících osob. Tento Zákon ukládal státním orgánům zabezpečit usazovaným zaměstnání a ubytování. Ale i podle tehdejší ústavy byl tento Zákon protiústavní, neboť porušoval základní práva a svobody pobytu a pohybu. Komunistická ideologie navázala při vysvětlení této nucené asimilace na původní osvícenský asimilacionismus: *„tato převýchova měla být v zájmu cikánů samotných, kteří se díky ní budou moci plně zapojit do života socialistické společnosti a tímto způsobem se tedy podílet na pokroku lidské civilizace. Ve skutečnosti jim vzala hodnoty a normy, aniž by je byla schopna nahradit jinými.“*<sup>42</sup>

Takzvaně „společensko-kulturní integrací Cikánů“ z roku 1972 se měl stát zaměřovat na zařazování všech romských občanů do pracovního procesu, výchovu romské mládeže, eliminaci kriminality a převýchovu dospělých.

I přes to, že záměry celé akce mohly být vedeny dobrými úmysly, naopak připomínaly prostředky z předchozího období. K Romům se přistupovalo jako k sociálně zaostalé skupině obyvatel. Skutečné problémy Romů se zastíraly plošně vyplácenými sociálními podporami. To zapříčinilo, že se Romové až příliš začali spoléhat na stát, hodnotí tento oficiální pokus o vyřešení problémů romské komunity Marta Mikulášková..

Mnohé úředně nařízené přesuny způsobily těžko řešitelné situace. Dá se říci, že komunistická politika vůči Romům zavinila více problémů než jich pomohla vyřešit. Romové byli přesídlováni bez jejich přání a zvyků. Příkladem dnešní doby je sídliště Chánov.

---

<sup>42</sup> BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Tisk Graphical, s. r. o. 2003. s. 271.

### 4.4.3 Současnost

Při sčítání lidu v roce 2001 se k romské národnostní menšině přihlásilo 11 746 osob, avšak skutečný počet se podle kvalifikovaných odhadů romských příslušníků pohybuje od 150 000 do 300 000 osob. Nejvíce jsou usídleni na severní Moravě (Ostrava, Karviná), v severních Čechách (Děčín, Ústí nad Labem) a ve velkých městech jako je Praha nebo Brno.<sup>43</sup>

Romové v České republice patří do skupiny s vysokou nezaměstnaností, s nejnižší sociální úrovní, nízkou úrovní vzdělání, špatnou kvalitou bydlení. Jsou vyloučeni na okraj společnosti. Proč tomu tak je? Na to dostaneme odpověď Zákonom č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky. Ti, kteří žili na území ČR nejméně 2 roky před rozdělením Československa a 5 let byli beztrestní, mohli o české občanství požádat, přičemž první podmínka jim mohla být prominuta. Romská populace odcházela většinou ze Slovenska a tudíž první podmínku nesplňovala. Tento zákon můžeme považovat za skrytě diskriminační.<sup>44</sup>

## 4.5 Vietnamci v České republice

V padesátých letech 20. století začali vietnamští občané ve větším množství přijíždět do Československé republiky. Bylo to po navázání diplomatických vztahů mezi Československou republikou a Vietnamskou demokratickou republikou.

O uzavřenosti můžeme mluvit jako o nejvýznamnějším rysem vietnamské komunity. Je to dáno několika příčinami. V neposlední řadě je třeba uvést velkou odlišnost kultury, ze které k nám Vietnamci přijíždějí. Kulturní šok, který u nás prožívají, není možné zmírnit bez intenzivního styku příslušníků obou etnik. Navíc jazykové nedostatky nepřispěly k tomu, aby se vietnamští občané blíže seznámili s Čechy. Dalším faktorem je, kdy s oficiálně vietnamskými pracujícími přijížděli tzv. tlumočníci, kteří vyřizovali s našimi úřady veškeré problémy. Tudíž ani oficiální jednání neprobíhalo v přímé interakci.

---

<sup>43</sup> Vláda České republiky [online]. 2009, poslední revize 6. 4. 2006 [cit. 10. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/romska-narodnostni-mensina-16149/>>.

<sup>44</sup> BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Tisk Graphical, s. r. o. 2003. s. 254-274.

V devadesátých letech vznikají nové vietnamské velkoobchody a tržnice, kde si můžeme všimnout obchodních vztahů, které se často odvozují od asijských zvyklostí.

Vzájemné vztahy Čechů a Vietnamců nebyly od padesátých let příliš posíleny ani z jedné strany. Je jen na nás, abychom své spoluobčany poznali více.<sup>45</sup>

## 5 Vymezení pojmů xenofobie, rasismus, diskriminace

### Xenofobie

Pochází z řeckého slova xénos – příchozí, a fóbos – bázeň, úzkost<sup>46</sup>

Pojem xenofobie z etymologického hlediska znamená strach z cizinců či z cizího neznámého. Tento strach je součástí tzv. socializace člověka, což je naší výchovy. Bez ní by člověk v minulosti nepřežil a v současnosti marně hledal svoji identitu. Je důležité si xenofobii a rasismus uvědomit, prožít ji a celý život s ní uvnitř sebe sama bojovat.<sup>47</sup>

Na tento pojem nahlížíme definicí sociologickou a filozofickou. Strach z toho, kdo přichází z ciziny, z cizího prostředí, mimo vlastní sociální útvar. Xenofobie je spojena se silným heterostereotypem (způsob posuzování jiných na základě tradice své etnické či národnostní skupiny) a autostereotypem (způsob posuzování své vlastní etnické či národnostní skupiny). Je základem různých nenávistných ideologií, jako je rasismus, nacionalismus, šovinismus, fašismus apod. Když se sociální útvary ocitají v sociální, ekonomické či politické krizi, xenofobie vzrůstá.

Druhá právní definice neexistuje. Xenofobie není jev, který by právo mohlo či mělo regulovat, jde pouze o soukromý, svobodný pocit či postoj. Nejde o ideologii. V žádné mezinárodní smlouvě, právním předpisu se tento termín neobjevuje. Teprve až aktivní chování, jemuž je xenofobie prvotním základem, je předmětem právních úprav.<sup>48</sup>

Jak roste xenofob? Inna Mirovská uvádí že, roste snadno a rychle. Jako by jím byl od přírody. Pro vhodný růst mu stačí jen vhodné ovzduší a prostředí. Níže jsou uvedeny dva příklady, které se skutečně staly, byly pozměněna pouze jména.

<sup>45</sup> ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál s. r. o. 2001. s. 99-105.

<sup>46</sup> ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Výchova k toleranci proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál 1998. s. 12

<sup>47</sup> ŽANTOVSKÝ, P. *Česká Xenofobie*. Nadace pro svobodu slova. Praha: Vótobia. 1998. s. 134

<sup>48</sup> ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Výchova k toleranci proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál 1998. s. 12



*„Terezko, znáš toho kluka?“ ptá se starší žena asi pětileté holčičky, která dala lopatku přibližně stejně starému chlapci. Jeho tmavé kudrny a kávově snědá tvářička s západě liší od ostatních plavých a kaštanových hlaviček dětí, které na pískovišti budují tunel.*

*„Ne,“ odpoví holčička. Asi teprve teď si uvědomí, že toho snědého chlapce nezná. Zvědavě si ho prohlíží.*

*„Jsi zdejší? Kde bydlíš?“ žena se trochu štítivě dotkla útlého chlapeckého ramínka.*

*Chlapec na ni zvedl tmavé lesknoucí oči a rukou ukázal ke skupině paneláků.*

*„Ta tam běž!“ žena mu sebrala lopatku. „Je tam taky písek! Rozumíš mi?“ Zvýšila hlas. „Běž pryč!“ mírně do něho strčila.*

*Chlapec se s lítostí podívá na lopatku, pak na holčičku. A se od něho odsune. Kluk se zdvihne, utře si ruce od písku o tepláky, chvílku zklamaně přešlapuje a pomalu odchází pryč.*

*„Kolikrát jsem ti říkala, aby sis nehrála s cizími dětmi?“ vyčetla podrážděně žena holčičce. „Co, když je nemocný?“ Otočí se ke dvěma maminkám, které sedí na lavičce a pozoruj tu scénu. „Tihle černí jsou prolezlí různými nemocemi, které u nás ani neumějí léčit...“*

*Jedna z mladých žen souhlasně kývne. Jeden z chlapců na pískovišti odněkud z kyblíku vyloví dětskou pistolí, míří s ní směrem, kam odešel chlapec: „Bum, bum!“*

*Druhá mladá žena se prudce zdvihne z lavice: „Pěťo, pojd' domů!“ „Próóč?“ protahuje nespokojeně druhý chlapeček, ale poslušně posbírání hračky a přitom se závistí pohlíží na kamaráda, který teď pistolí dělá bum, bum po oknech paneláku. Pěťa s matkou odcházejí a ostatní děti pokračují v budování tunelu. Kromě chlapečka s pistolí, který teď míří po tunelu z písku: „Vylezte ven, vy potvory! Nebo rozmašíruju ty vaše černý huby, že ještě celý víc zčernáte!“*

*Holčička Terezka se tomu vesele směje. Terezina babička si dětí nevšímá.*

*2) Do knihkupectví Franze Kafky přišly asi dvě patnáctileté slečny.*

*„Hanko, koukej, tady je na knížce židovská hvězda. Proč?“*

„Protože ten Franz Kafka byl Žid.“

„Nekecej, fakt? Fuj! Pojd' vocad'. Přece tvůj táta nebude číst knížku vod nějakýho Žida.“<sup>49</sup>

## Rasismus

Ideologie představující soubor koncepcí, které vycházejí ze strachu cizího (viz xenofobie) a tvořící jeho ideologickou nadstavbu předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských ras a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva. Lidstvo je původně rozděleno na vyšší a nižší rasy. Z této představy vycházejí všechny rasové teorie. Vyšší rasy jsou nositeli civilizace, pokroku, jsou určeny k vládnutí, kdežto nižší rasy je třeba vést, protože jsou neschopny kulturní tvořivosti.

Jak uvádí Tatjana Šišková dle Hany Frištenské rasismus lze s jistou mírou nadsázky rozlišovat rasismus na „měkký“ a „tvrdý“.

**Měkký rasismus** se neprojevuje jako promyšlená veřejná hlásaná ideologie, jejímž nositeli by byla jakákoliv organizační seskupení, např. politické či společenské organizace. Jedná se spíše o latentní a nevyhraněný společenský postoj. Termíny jako hanobení, ničení, podněcování, zášť pro něj nelze použít, co však lze jsou výrazy: vylučování, omezování rozlišování. Tento postoj nejlépe odpovídá současné realitě v České republice. Odpovědné subjekty (justice, orgány činné v trestném řízení, státní orgány zajišťující zaměstnanost, sociální politiku a vzdělávání) jej nerozeznávají jako rasismus, ale považují ho spíše za důvodné výhrady proti způsobu života těch, jejichž se týká (Romové, Vietnamci a další cizinci). Není tedy v rozporu s principem rovných práv a občanské společnosti, k nimž se Česká republika hlásí.

U **tvrdého rasismu** jde o agresivní podobu tohoto postoje. Projevují se ve veřejně proklamovaných ideologiích, např. fašismu, šovinismu, nacionalismu, apartheidu, apod. Nositeli tvrdého rasismu jsou různá společenská a organizační seskupení, v krajních případech i státní orgány a instituce. Tento druh rasové nenávisti je snadno rozeznatelný.

„Měkkí rasisté“ často s projevy tohoto druhu nesouhlasí, ale těmto ideologiím tvoří často „mlčící většinu“.

---

<sup>49</sup> ŽANTOVSKÝ, P. *Česká Xenofobie*. Nadace pro svobodu slova. Praha: Vótobia. 1998. s. 96-105.

Zde jsme viděli definici rasismu sociologickou a filozofickou a stejně jako u pojmu xenofobie existuje i definice právní. Termín rasismu nenajdeme obsažen v žádných vnitrostátně platných právních předpisech např. mezinárodní smlouvy multilaterální, bilatelární, vnitrostátní zákony a vyhlášky. „*Jednáním, kterým se rasismus projevuje veřejně a které je předmětem právní regulace, je obvykle nazýváno:*

- „*rasová nenávist (Mezinárodní pakt OSN o občanských a politických právech),*
- *rozlišování podle rasy (Mezinárodní pakt OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech),*
- *veřejné hanobení národa či rasy ( Trestní zákoník),*
- *podněcování k nenávisti k některém národu nebo rase (Trestní zákoník),*
- *ničení některého národa či rasy, genocidium (Trestní zákoník),*
- *národnostní a rasová zášť (Trestní zákoník),*
- *národnostní a rasová nesnášenlivost (Vyhláška Ministerstva spravedlnosti o výkonu vazby).<sup>50</sup>*

## 5.1 Formy a typy rasismu

O rasismu nelze mluvit jako o jedné jediné formě, díky své dlouhé historii, působení v mnoha zemích a množství svých obětí. Je třeba jej rozlišovat mezi jeho jemnými rozdíly.

### Od biologizujícího ke kulturizujícímu rasismu

Rasismus dříve odkazoval k ideologii, která se opírala o „rasové“ (biologické) rozdíly. Ve svém základním významu představuje víru, že určité fyzické vlastnosti, jako je barva pleti, rysy obličeje přímo souvisí s intelektuálními vlastnostmi, morálkou a stanovuje hierarchii lidských populací. Jádrem rasismu je tedy víra, že fyzický vzhled je v příčinné souvislosti se způsoby chování.

---

<sup>50</sup> ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Výchova k toleranci proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 13-14.

Kulturizující rasismus již neodvolává na biologické vlastnosti „cizinců“, „méněcenných, ale i jejich kulturu. V rámci politických debat o imigrační politice probíhá tento diskurz v řadě západoevropských zemích či dokonce Evropské unii. „Kulturní zaostalost“ a „neasimilovatelnost“ národních menšin přítomných v daných státech, to jsou argumenty, které slyšíme. Roli zde už nehraje fyzický vzhled, ale kultura, která je považována za „neslučitelnou“ s kulturou „domácího“ obyvatelstva.

### Od individuálního k institucionálnímu rasismu

„Rasista je člověk, který je přesvědčen, že někteří jedinci jsou v důsledku takto definovaných rasových rozsudků nadřazení nebo méněcenní.“ Z této definice vyplývá, že hodně vědců klade důraz na individuální složku rasismu (postoje, názory).

Koncepce tzv. institucionálního rasismu představovala jednu z nejvýznamnějších změn v pohledu na rasismus. Charakterizuje se tím, že jednotlivé ekonomické (společenské) struktury a instituce fungují tak, že jejich nezáměrným důsledkem je diskriminace příslušníků podřízených skupin. Instituci je třeba chápat v abstraktní formě jako zákonodárství, imigrační politiku, pravidla a způsoby, kterými se společnost řídí.

Tato koncepce byla později využita v boji proti rasismu. Rasismus se netýká pouze předsudků jedince, ale týká se celé struktury společnosti, pokud si toto uvědomíme, tak nástroje k jeho eliminaci budou efektivnější :... „*rasismus je struktura, ne skupina zlých (anebo nevědomých lidí). Rasismus není problém informovanosti. Nezanikne, i kdyby se změnila postoje mnoha jedinců. Nezanikne, ani kdyby lidé dostali další informace. Nezanikne dříve, než se změní mocenské vztahy, které udržují rasistické struktury.*“<sup>51</sup>

### Diskriminace

Je důležité zamyslet se nad zranitelností národnostních menšin na našem území. Vyjasněme proto pojem diskriminace.<sup>52</sup>

---

<sup>51</sup>DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. s. 80-81.

<sup>52</sup>ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Menšiny a migranti v České republice*. 1.vyd. Praha: Portál, s. r. o. 2001. s. 34.

Pojem diskriminace se odvíjí od latinského *discriminare* – rozlišovat. Podle definice PhDr. Rudolfa Kohoutka, CSc se jedná o rozdílný, jiný přístup k jedné skupině než k jiné, nebo k celku. Nejčastěji se používá v negativním rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince, např. rozlišování mezi muži a ženami. Zabýváme se ale národnostními menšinami, u kterých probíhá diskriminace podle konkrétního kritéria a to je podle rasy.<sup>53</sup>

Pro tehdejší Československou socialistickou republiku vstoupila v platnost dnem 4. ledna 1969 Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace. Ve sbírce zákonů je k nalezení pod číslem 95/1974 (Čl. 1 Úmluvy).<sup>54</sup>

*„Výraz rasová diskriminace v této úmluvě znamená jakékoli rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování na rase, barvě pleti, rodovém nebo národnostním nebo etnickém původu, jehož cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení uznání, užívání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod na základě rovnosti v politické, hospodářské, sociální, kulturní nebo v kterékoli jiné oblasti veřejného života.*

*Tato úmluva se netýká rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování prováděného státem, který je stranou této úmluvy, mezi vlastními občany.*

*Žádné ustanovení této úmluvy nemůže být vykládáno tak, aby se dotýkalo jakýmkoli způsobem právní předpisů smluvních států o národnosti, státním občanstvím nebo naturalizaci, pokud tato ustanovení nediskriminují některou národnost.*

*Za rasovou diskriminace nejsou považována zvláštní opatření, učiněná výhradně pro zajištění přiměřeného rozvoje některých rasových nebo etnických skupin nebo jednotlivců, kteří potřebují takovou ochranu, jež může být nezbytnou k tomu, aby jim zabezpečila rovné užívání nebo výkon lidských práv a základních svobod, pokud ovšem tato opatření nevedou k zachování rozdílných práv pro různé rasové skupiny a pokud nezůstanou v platnosti po dosažení cílů, po které byla přijata.“<sup>55</sup>*

---

<sup>53</sup> *Web proti diskriminaci* [online]. 2010, [cit. 10. ledna 2010]. Dostupný na WWW: <<http://antidiskriminace.romea.cz/showpage.php?name=pojem-diskriminace>>.

<sup>54</sup> ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o. 2001. s. 34.

<sup>55</sup> *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 12. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/\\_s.155/701/.cmd/ad./c/313/ce/10821/.p/8411/\\_s.155/701?PC\\_8411\\_p=1&PC\\_8411\\_l=95/1974&PC\\_8411\\_ps=10#10821](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad./c/313/ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_p=1&PC_8411_l=95/1974&PC_8411_ps=10#10821)>.

## 5.2 Antidiskriminační zákon

Česká republika se už při vstupu do EU v roce 2004 zavázala k přijetí tohoto zákona.<sup>56</sup>

Dne 12. 7. 2007 předložila vláda sněmovně návrh zákona. 1. a 2. čtením v poslanecké sněmovně návrh zákona prošel. Dalším krokem bylo dne 31. 8. 2008 poustoupení zákona senátu a i zde zákon prošel. Posledním krokem bylo podepsání zákona prezidentem, který jej ovšem nepodepsal a vrátil zpět sněmovně. Poslanecká sněmovna vrácený zákon znova projednávala a nakonec byl zákon schválen. Dne 24. 6. 2009 byl doručen k podpisu premiérovi a za pět dní byl ve Sbírce zákonů v částce 58 pod číslem 198/2009 Sb.<sup>57</sup> Česká republika tak zažehnala hrozbu vysokých sankcí od Evropské unie.<sup>58</sup>

*„Zákon vymezuje právo na rovné zacházení bez ohledu na rasu, pohlaví, sexuální orientaci nebo věk. Zakazuje diskriminaci například v přístupu k zaměstnání, podnikání, vzdělávání nebo zdravotní péči. Má chránit také před diskriminací kvůli zdravotnímu postižení, jazyku, náboženství, politickému smýšlení, majetku, rodinnému stavu nebo členství v politických stranách a odborech.“<sup>59</sup>*

## 6 Právní rámec postavení národnostních menšin v České republice

*„Povinnost státu respektovat a zajišťovat základní lidská práva a svobody je základní podmínkou ústavnosti a zákonnosti. Vyplývá i z mezinárodních smluv o základních lidských právech a svobodách, jimiž je Česká republika vázána.“<sup>60</sup>*

Ochranu práv národnostních menšin stanoví v rámci evropských standardů Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin. Česká republika ji ratifikovala 18. prosince 1997 a v platnost vstoupila dne 1. dubna 1998.

---

<sup>56</sup> Euroskop. cz, *Věcně o Evropě* [online]. 2010, poslední revize 1. 9. 2009 [cit. 10. ledna 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/13355/clanek/antidiskriminacni-zakon-vstoupil-v-cr-v-platnost/>>.

<sup>57</sup> Poslanecká sněmovna České republiky [online]. 2010, [cit. 10. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=253>>.

<sup>58</sup> Euroskop.cz, *Věcně o Evropě* [online]. 2010, poslední revize 1. 9. 2009 [cit. 10. ledna 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/13355/clanek/antidiskriminacni-zakon-vstoupil-v-cr-v-platnost/>>.

<sup>59</sup> Euroskop. cz, *Věcně o Evropě* [online]. 2010, poslední revize 1. 9. 2009 [cit. 10. ledna 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/13355/clanek/antidiskriminacni-zakon-vstoupil-v-cr-v-platnost/>>.

<sup>60</sup> VEČEŘA, M., et al. *Základy teorie práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. s. 99.

Základní ochranu práv národnostních menšin v České republice stanoví ústavní zákony. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Ústava)<sup>61</sup> a zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních lidských práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Listina).

Práva účastníků národnostních menšin upravuje zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů (dále jen menšinový zákon). Tento zákon nabyl účinností dne 2. srpna 2001.<sup>62</sup>

## 6.1 Ústava

Ústava ČR je základní zákon České republiky, který obsahuje preambuli, úvodní prohlášení občanům ČR, 113 článků, které jsou rozděleny následovně do 8 hlav:

- I. Základní ustanovení
- II. Moc zákonodárná
- III. Moc výkonná
- IV. Moc soudní
- V. Nejvyšší kontrolní úřad
- VI. Česká národní banka
- VII. Územní samospráva
- VIII. Přejícná závěrečná ustanovení

Nedílnou součástí Ústavy ČR je Listina základních práv a svobod. Formálně není označena jako ústavní zákon, ale jako k takové se k ní přistupuje.

Předsednictvo České národní rady usneslo Listinu základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.). Toto předsednictvo, které uznává neporušitelnost přirozených práv a práv občana navazuje na demokratické tradice našich národů a sdílné hodnoty lidství. Bylo na paměti, že za dob, kdy lidská

---

<sup>61</sup> Článek 6 Ústavy stanoví: Politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny, vyjádřené svobodným hlasováním. Rozhodování většiny dbá ochrany menšin. POSPÍŠIL, M., SULITKA, A. *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. s. 8.

<sup>62</sup> POSPÍŠIL, M., SULITKA, A. *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. s. 8.

práva a základní svobody byly v naší vlasti potlačovány, prožívaly se těžké chvíle. Česká republika se zařadila mezi státy, jež tuto vůli ctí.

## 6.2 Struktura Listiny základních práv a svobod

Proto, abychom pochopili problematiku postavení jednice má vymezení pojmu základních práv a svobod. Terminologie ústav a mezinárodních úmluv je nejednotná. Například se používá pojem „lidských práv“, „politických a občanských práv“, lidských práv a základních svobod“ nebo „hospodářských a kulturních práv“. Pojem „základní práva a svobody“ je pojem nejširší, nejčastěji se používá a zahrnuje všechny uvedené pojmy upravené právními předpisy a mezinárodními smlouvami.<sup>63</sup>

### 6.2.1 Preambule a šest Hlav Listiny

„Listina základních práv a svobod je členěna na :

- a) **Preambuli** (bez nadpisu), kde ústavodárce deklaratorním způsobem evokuje kontinuitu českého (respektive československého) právního myšlení a svoji právní filozofii, která provází celý ústavní dokument.
- b) **Hlavu první**, nazvanou **Obecná ustanovení**, což je jakési normativní hodnotněprávní pojetí právního státu v ústavní vizi pomyslné roviny „člověk (občan) versus právní stát“.
- c) **Hlavu druhou**, nazvanou **Lidská práva a základní svobody**, členící se na oddíl první (**Základní lidská práva a svobody**)<sup>64</sup> a oddíl druhý (**Politická práva**).<sup>65</sup>
- d) **Hlavu třetí**, nazvanou **Práva národnostních menšin a etnických menšin**, která jsou v Listině chápána individuálně a kolektivně.

<sup>63</sup> FILIP, J., et al. *Státověda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s.59-60.

<sup>64</sup> Doktrinálně by mělo jít o fundamentální práva a svobody, která jsou nezczizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná, absolutní (buď existují nebo neexistují). ZOUBEK, V., et al. *Teorie státu a práva*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, s. 50.

<sup>65</sup> Též občanská práva či lépe demokratická práva, tj. ta, která jsou dána zákonodárcem (státem), dají se stále ještě „vylepšovat“ (měnit v souladu s pokrokem civilizace a s morální či politickou kulturností). ZOUBEK, V., et al. *Teorie státu a práva*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, s. 50.



- e) *Hlavu čtvrtou, nazvanou **Hospodářská, sociální a kulturní práva**, která vedle sociálně-ekonomických a kulturních práv subsumuje navíc i práva „zelená“ (ekologická).*
- f) *Hlavu pátou, nazvanou **Právo na soudní a jinou právní ochranu**, představující „základní práva procesní“, de facto „procesní aspekt právního státu*
- g) *Hlavu šestou (**Ustanovení společná**), tvořící výjimky, interpretační a realizační pravidla a ustanovení o azylu cizincům.“<sup>66</sup>*

Je to právě Hlava III, o právech národnostních a etnických menšin, která nás zajímá. Je tvořena ze dvou článků.

#### Čl. 24

*„Příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.*

#### Čl. 25

*(1) Občanům tvořícím národnostní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon.*

*(2) Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též:*

- a) právo na vzdělání v jejich jazyku,*
- b) právo užívat jejich jazyky v úředním jazyku,*
- c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.“<sup>67</sup>*

### **6.3 Menšinový zákon č. 273/2001 Sb.**

Poslanecká sněmovna ČR schválila dne 10. června 2001 zákon, který vstoupil v platnost, účinnost nabyt dnem vyhlášení 2. srpna 2001. Jedná se o Zákon č. 273/2001

<sup>66</sup> ZOUBEK, V., et al. *Teorie státu a práva*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, s. 50.

<sup>67</sup> Úplné znění. *Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod*. Sagit, a. s., podle stavu k 12. 2. 2007, s. 16-21.

Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. V paragrafu 2 vymezuje národnostní menšinu takto:<sup>68</sup>

- 1) „*Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.*
- 2) *Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.*“:<sup>69</sup>

Tento zákon upravuje práva příslušníků národnostních menšin a působnost ministerstev a jiných správních úřadů a orgánů územní samosprávních celků ve vztahu k nim. Přináší vymezení základních pojmů „národnostní menšina“ a „příslušník národnostní menšiny“, které reflektuje Doporuční Rady Evropy č. 1201 z roku 1993 ohledně doplňkového o právech menšin k Evropské úmluvě o lidských právech.<sup>70</sup>

## 6.4 Institucionální zajištění výkonu práv národnostních menšin

### 6.4.1 Parlament České republiky

V poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky se otázkami národnostních menšin zabývá Podvýbor pro národnostní menšiny Výboru petičního. Jeho jednání se účastní jako hosté zástupci příslušných národnostních menšin.

Výbor petiční, pro lidská práva, vědu vzdělávání a kulturu se věnuje otázkám národnostních menšin v Senátu.

<sup>68</sup> ŠIŠKOVÁ, T., et al. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. s. 32.

<sup>69</sup> *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 12. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701.cmd/ad.c/313/ce/10821/p/8411/s.155/701?PC\\_8411\\_p=2&PC\\_8411\\_name=o%20právech%20příslušníků%20národnostních%20menšin&PC\\_8411\\_l=273/2001&PC\\_8411\\_ps=10#10821](http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701.cmd/ad.c/313/ce/10821/p/8411/s.155/701?PC_8411_p=2&PC_8411_name=o%20právech%20příslušníků%20národnostních%20menšin&PC_8411_l=273/2001&PC_8411_ps=10#10821)>.

<sup>70</sup> POSPÍŠIL, M., SULÍTKA, A. *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. s. 8.

## 6.4.2 Orgány státní správy

Rada vlády pro národnostní menšiny poradní a iniciativní orgán vlády pro záležitosti národnostních menšin plní ústřední roli na úrovni orgánů státní správy. Vláda zřizuje Radu ve smyslu menšinového zákona (§ 6 odst. 3 zákona č. 273/2001 Sb.).<sup>71</sup> Členy Rady jsou na jedné straně zástupci ministerstev (Ministerstvo financí, Ministerstvo práce a sociálních věcí Ministerstvo kultury, Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a ministerstvo zahraničních věcí – vždy na úrovni náměstka ministra), dále zástupce Kanceláře Veřejného ochránce práv a zmocněnec vlády pro lidská práva, zástupce Kanceláře prezidenta republiky.

Na straně druhé jsou členy rady zástupci 11 národnostních menšin – bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské a ukrajinské. Oproti 11 zástupcům orgánů veřejné moci mají jednotlivé menšiny v Radě jednoho až 3 zástupce s celkovým počtem 18 členů, což je výrazná většina. Vlády členy Rady jmenuje usnesením. Rada má 2 místopředsedy. Jeden je z řad zástupců veřejné moci (zmocněnec vlády pro lidská práva) a druhý místopředseda je z řad zástupců národnostních menšin (na návrh Rady jím byl jmenován zástupce romské menšiny).<sup>72</sup>

## 6.4.3 Orgány samosprávy

„Ve smyslu ustanovení § 117 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. dále § 78 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů a § 78 odst. 2 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů<sup>73</sup>, upravují povinné zřízení výborů pro úrodnostní menšiny z podmínek stanoveného procenta občanů obce hlásících se k jiné národnosti než české. Ve více než 29 obcích existují od roku 2001 výbory pro národnostní menšiny, dále 4 ve krajích (Moravskoslezský, Jihomoravský, Liberecký a Ústecký) a magistrátním městě

<sup>71</sup> Vláda zřizuje jako svůj poradní a iniciativní orgán pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků Radu. V jejím čele stojí člen vlády. *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW:

<[http://portal.gov.cz/wps/portal/\\_s.155/701.cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/\\_s.155/701?PC\\_8411\\_number1=273/2001&PC\\_8411\\_p=6&PC\\_8411\\_l=273/2001&PC\\_8411\\_ps=10#10821](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701.cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=273/2001&PC_8411_p=6&PC_8411_l=273/2001&PC_8411_ps=10#10821)>.

<sup>72</sup> Vláda České republiky [online] 2009. [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW:

<<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=827>>.

<sup>73</sup> **Příloha II.**

Brno“. Pokud se ukazuje potřeba na zřízení orgánu pro práci s menšinami či speciálně romskými komunitami a nejsou splněny podmínky zákona, zřizují orgány samosprávy komise (např. v Praze zřídila Rada Zastupitelstva hlavního města Prahy komisi pro národnostní menšiny. Členy Rady tvoří zástupci aktivních organizací národnostních menšin, působících v Praze).

#### 6.4.4 Organizace příslušníků národnostních menšin

Příslušníci národnostních menšin mohou podle platné právní úpravy zřizovat své organizace – občanská sdružení, rozvíjející činnost jako neziskové organizace národnostních menšin. (dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů). Příslušníci národnostních menšin při zřizování svých organizací využívají zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále v omezené míře zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Jsou zřizovány různé typy organizací v rámci občanských aktivit, které deklarují určitý národnostně menšinový program. Ministerstvo vnitra registruje téměř 400 takovýchto občanských sdružení. Největší počet registrovaných občanských sdružení má romská menšina. Kvalifikovaný odhad počítá jejich počet okolo 300.

Národnostní menšiny nesdružují své příslušníky pouze v občanských sdruženích. Na národnostním principu byly založeny 3 politické strany a 3 politická hnutí<sup>74</sup> v souladu s platnou právní úpravou o sdružování v politických stranách a hnutích<sup>75</sup>. „Jejich činnost se však vzhledem k omezené členské základně na celostátní politické scéně výrazně neprojevuje.“<sup>76</sup>

---

<sup>74</sup> Konkrétně jde o romská hnutí. Např.: Hnutí angažovaných Romů se sídlem v Praze, jehož činnost byla pozastavena Nejvyšším soudem, zaniklý Romský národní kongres se sídlem v Praze zaniklou Stranu občanů romské národnosti se sídlem v Litoměřicích. Působení těch romských politických subjektů je však kromě Romské občanské iniciativy pouze formální. POSPÍŠIL, M., SULITKA, A., *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. s. 11.

<sup>75</sup> Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů. POSPÍŠIL, M., SULITKA, A., *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. s. 11.

<sup>76</sup> POSPÍŠIL, M., SULITKA, A., *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. s. 9-11.

## **7 Organizace zabývající se lidskými právy**

### **7.1 Úřady a instituce působící v oblasti ochrany lidských práv**

#### **7.1.1 Rada vlády ČR pro lidská práva**

Rada vlády České republiky je poradním orgánem vlády České republiky pro otázky ochrany základních svobod a lidských práv v jurisdikci České republiky. Dne 9. prosince 1998 byl zřízen usnesením vlády ČR č. 809. Sleduje, aby Ústava České republiky, Listiny základních práv a svobod a další právní normy, které upravují ochranu a dodržování lidských práv a svobod byly naplňovány a dodržovány. Rada vlády ČR dále sleduje vnitrostátní plnění mezinárodních závazků ČR v oblasti závazků plynoucích z:

- Úmluvy o ochraně základních lidských práv a základních svobod,
- Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace,
- Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.<sup>77</sup>

Kromě těchto vybraných úmluvách sem patří i další mezinárodní pakty a úmluvy.

#### **7.1.2 Veřejný ochránce práv – ombudsman**

Problematika právních záruk zákonnosti je otevřený systém. Hledají se další prostředky, jak zvýšit jeho účinnost.

Tím dalším prostředkem, rozumíme pojem nazývaný tzv. ombudsman, který má původ ve Švédsku a dnes se používá v řadě zemí.

V roce 1999 byl u nás zřízen tento institut pod názvem Veřejný ochránce práv. Zastává se občana, který se na něj obrátil o pomoc proti nezákonným postupům

---

<sup>77</sup> *Vláda České republiky* [online]. 2009, [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/rlp-uvod-17537/>.

v zákoně vyjmenovaných státních orgánů, zejména orgánů veřejné správy. „Nemůže přezkoumávat soudní rozhodnutí, může ale upozorňovat na nečinnost soudů.“<sup>78</sup>

Má právo být při ústním jednání a provádění důkazů úřady, může vést v rámci daném zákonem šetření, má právo nahlížet do spisů, vyžádat si dokumenty, písemná stanoviska apod. Nemá sankční ani nařizovací pravomoc. Jestliže zjistil porušení práv orgánu, je oprávněn navrhopat opatření. Hovoříme o pravomoci iniciační. „Cílem jeho funkce je směřovat k zabezpečení účinné ochrany práv a svobod občanů a kde zdokonalení způsobu řešení jejich záležitostí“.<sup>79</sup>

Prvním českým ochráncem práv je JUDr. Otakar Motejl, který sídlí v Brně.<sup>80</sup>

### 7.1.3 Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva

Vytvoření uceleného souboru právních norem na ochranu lidských práv patří mezi nejdůležitější úspěchy OSN. Tento mezinárodně uznávaný kodex mohou přijmout všechny národy a každý člověk se na něj může odvolat.<sup>81</sup>

Hlavní odpovědnost za činnost OSN na poli lidských práv nese Vysoký komisař OSN pro lidská práva. Je pověřen mnoha úkoly, mezi něž patří: podpora a ochrana efektivního uplatňování lidských práv pro všechny lidi bez rozdílu, podpora a koordinace činnosti na podporu lidských práv v rámci OSN, podněcování mezinárodní spolupráce v oblasti lidských práv. Dále je pověřen reagovat na vážná porušování lidských práv a podnikat preventivní akce.

Ve snaze zabránit porušování lidských práv se vysoký komisař snaží navázat dialog o lidských právech se všemi vládami světa. Podnikl konkrétní kroky ke spolupráci a koordinaci s dalšími orgány OSN, které jsou zapojené do ochrany lidských práv. Například Dětský fond (UNICEF), Organizace pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), atd.<sup>82</sup>

---

<sup>78</sup> VEČEŘA, M., et al. *Základy teorie práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 104.

<sup>79</sup> VEČEŘA, M., et al. *Základy teorie práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 104.

<sup>80</sup> *Veřejný ochránce práv* [online]. 2010, [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.ochrance.cz/>.

<sup>81</sup> *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2010, [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.osn.cz/lidska-prava/>.

<sup>82</sup> *Veřejný ochránce práv* [online]. 2010, [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=7&subkap=35>.

## 7.2 Nestátní nezávislé organizace působící v oblasti lidských práv

Pro nestátní neziskové organizace byla usnesením vlády zřízena dne 10. června 1992 č. 428 Rada pro nadace, dalším usnesením vlády byla transformována 30. března 1998 č. 223 Rada vlády pro nestátní neziskové organizace.

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace je stálým poradním iniciativním orgánem vlády České republiky v oblasti nestátních neziskových organizací. Soustřeďuje projednává a předkládá prostřednictvím svého předsedy nebo předsedkyně materiály vládě, které se týkají nestátních nezávislých organizací.

Rada plní několik úkolů. Inicjuje a posuzuje koncepční a realizační podklady pro radu vlády, které se týkají podpory nestátních nezávislých organizací. Sleduje a vyjadřuje se k právním předpisům upravující činnost a postavení nestátních nezávislých organizací. Dalším úkolem Rady vlády pro nestátní nezávislé organizace je, že koordinuje spolupráci mezi ministerstvy, jinými správními úřady a orgány územní samosprávy v oblasti podpory nestátních nezávislých organizací, včetně dotační politiky z veřejných rozpočtů. Postavení nestátních nezávislých organizací sleduje, analyzuje a zveřejňuje informace v rámci Evropské unie. A jedním z posledních úkolů můžeme zmínit sledování a informování vlády Radou vlády nestátních nezávislých organizací o využívání finančních prostředků kategorie Nadační investiční fond, které byly usneseními Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č. 413/1999 a č. 1946/2001 rozděleny do nadačního jmění vybraných nadací, a o rozdělování jejich výnosů. V této činnosti spolupracuje s Ministerstvem financí.<sup>83</sup>

### 7.2.1 Český helsinský výbor

Původně Československý helsinský výbor byl založen v listopadu roku 1988, aby sledoval dodržování a porušování lidských práv v tehdejší ČSSR vedle občanské iniciativy zvané **Charta 77** a **Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných** (VONS). Když se koncem roku 1992 rozdělila ČSFR na dva státy. Slovensko a Česko, rozdělil se i Čs. HV na Slovenský helsinský výbor a Český helsinský výbor.

Shrneme-li, čím se Český helsinský výbor zabývá, jde o činnosti:

---

<sup>83</sup> *Vláda České republiky* [online]. 2009, [cit. 26. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnno/zakladni-informace-767/>.

- „Sledování zákonodárné činnosti týkající se lidských a občanských práv. Připomínkování zákonů a předkládání alternativních návrhů, pokud souvisejí s ochranou lidských práv.
- Monitoring stavu lidských práv v ČR se zvláštním důrazem na vybrané oblasti. Pravidelné vypracování zpráv o stavu lidských práv v ČR.
- Sledování situace těch skupin obyvatelstva, u nichž ochrana lidských práv vyžaduje zvláštní pozornost.
- Bezplatné právní poradenství jednotlivcům, jejichž lidská práva byla porušena. Litigace.
- Výchova k lidským právům, pořádání diskusí a seminářů s touto tematikou. Školící programy pro školy, profesní skupiny i pracovníky a aktivisty nevládních organizací. Publikační činnost.
- Informační a dokumentační činnosti, knihovnické služby.
- Mezinárodní spolupráce v rámci IHF a dalších mezinárodních a zahraničních institucí. Spolupráce na mezinárodních projektech rozvoje demokracie a lidských práv.“<sup>84</sup>

### 7.2.2 Globea

Občanské sdružení Globea vzniklo jako dobrovolná iniciativa učitelů a pracovníků ve vzdělávání ze střední Evropy a Jihoafrické republiky, kteří se v roce 1999 v Praze setkali na mezinárodním semináři „Učitelé pro toleranci a kulturní pluralismus.“ Během příprav na další aktivity byla Globea, jako nová nevládní organizace, založena.

#### Cíle a poslání

Hlavním cílem a posláním nevládní organizace je na základě principů spravedlnosti, nenásilí a dodržování lidských práv podporovat toleranci a porozumění mezi lidmi různých etnik, ras a národností, vyznání kultur, sociálního postavení, pohlaví, diskriminovaných menšin atd.

Sdružení soustavně vytváří a podporuje síť učitelů a vzdělavatelů s cílem výměny informací a zkušeností, poskytování vzájemné podpory a vytváření systémů

<sup>84</sup> Český helsinský výbor [online]. 2010, [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné na WWW: [http://www.helcom.cz/download/co\\_je\\_CHV.pdf](http://www.helcom.cz/download/co_je_CHV.pdf).



působení v lokálním, regionálním i celosvětovém měřítku na veřejnost, tak na zákonodárnou a výkonnou moc. Pořádá semináře, setkání, konference, přednášky a kurzy pro učitele, pracovníky veřejné správy, pracovníky médií i ostatní veřejnost. Cílem těchto setkání a kursů atd. je předávat zkušenosti a zaběhlou praxi. Pozitivně ovlivňuje vzdělávací politiku a praxi, včetně osnov, výukových materiálů a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Jako většina neziskových organizací vydává Globea také různé publikace s tematikou tolerance, multikulturalismu, inkluze, rovných příležitostí, antidiskriminační praxe, dále lidských práv atd. a v souladu se sdružením pořádá kulturní, vzdělávací, společenské akce.<sup>85</sup>

### 7.2.3 Člověk v tísní

*„Obecně prospěšná společnost Člověk v tísní vznikla jako humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě“. Její počátky se datují už od roku 1992 a v roce 1999 byla Nadace Člověk v tísní zaregistrována jako obecně prospěšná společnost.“<sup>86</sup>*

Téměř v každém městě České republiky v dnešní době najdeme dům, ulici nebo sídliště, které je obývané těmi nejchudšími lidmi. Většinou se jedná o prostory, kde chybí jinak běžně dostupné služby, sociální sítě a vzdělávací příležitosti. V místech, pro které vzniklo označení „sociálně vyloučená lokalita“, obývají Romové.<sup>87</sup>

#### Cíle a poslání

Společnost Člověk v tísní podporuje snahy o demokratizaci a dodržování lidských práv, realizuje dlouhodobé rozvojové projekty, humanitární pomoc. Kromě krizové pomoci a rozvojové spolupráci v „méně šťastných“ oblastech světa Nadace Člověk v tísní provádí rozsáhlé projekty také v České republice. Příkladem může být odstraňování následků způsobených ničivými povodněmi v roce 2002. Jelikož za posledních pár let dochází ke zvětšování se českých tzv. „sociálních ghatt“, součástí činnosti společnosti je sociální terénní práce.

---

<sup>85</sup> *Tolerance* [online]. [citace 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.tolerance.cz/cesky/globea.htm#History>>.

<sup>86</sup> *Člověk v tísní* [online]. 2006, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=176>>.

<sup>87</sup> *Člověk v tísní* [online]. 2006, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=113>>.

Člověk v tísní usiluje o to, aby se zvýšila informovanost české veřejnosti o situaci zemích postiženými válkami a globálních problémech světa. Společnost spolupracuje s různými institucemi, kulturními spolky, mezinárodními agenturami a nevládními organizacemi.<sup>88</sup>

#### 7.2.4 Občanské sdružení Slovo 21

V roce 1999 v Praze bylo založeno občanské sdružení Slovo 21 (dále jen Slovo 21). V současné době realizuje projekty kulturní, vzdělávací, mediální, projekty, které se týkají zvyšování veřejné informovanosti atd. Většinou se jedná o projekty zabývající se integrací cizinců v České republice a projekty romské.

##### Cíle a poslání

Realizuje projekty zaměřené na dodržování zákonů a úmluv, ochranu lidských práv, zvyšování tolerance, respektování práv menšin a sociálně vyloučených komunit, zejména romské menšiny, genderovou rovnost, integraci cizinců a uprchlíků, a to prostřednictvím vzdělávacích a kulturně-uměleckých programů.

Realizuje projekty v oblasti kultury a umění, vzdělávání a zaměstnávání, tělovýchovy, sportu, volnočasových aktivit.

Pracovníci sdružení pracují s dětmi a mládeží, spolupracují s nevládními i vládními organizacemi a institucemi České republiky a zahraničí. Zapojují se do národních a mezinárodních struktur, které se zabývají stejnou nebo podobnou tematikou.<sup>89</sup>

U tohoto občanského sdružení bych ráda dala za příklad 2 projekty, které mě zaujaly.

Prvním projektem je **Podpora zaměstnávání Romů v Praze** (2010-2012), které realizuje společně s občanským sdružením Romea. Projekt začal 1. lednem 2010 a končit bude k 31. 12. 2012. Zapojit se do něj mohou pražští Romové mající zájem o vstup na trh práce. Kromě Romů se mohou připojit i pražští zaměstnavatelé či malé romské nezávislé nevládní organizace.

---

<sup>88</sup> *Člověk v tísní* [online]. 2006, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?id=176>>.

<sup>89</sup> *Slovo21* [online]. 2005, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://www.slovo21.cz/prilohy/vyrocní\\_zprava\\_2008.pdf](http://www.slovo21.cz/prilohy/vyrocní_zprava_2008.pdf)>.

Šanci absolvovat rekvalifikační kurzy nabízejí pražským Romům od 19 do 50 let.<sup>90</sup>

Druhým projektem je tzv. **Ženy proti rasismu**. Protestní shromáždění proběhlo 24. října 2009. Tato kampaň chce poukázat na narůstající rasismus a extremismus v Čechách. Proč právě „Ženy proti rasismu“? Jestliže jsou ve společnosti ohrožována základní lidská práva a extrémní hnutí získávají na síle, ženy, představitelky rodinné života by měly nenásilnými formami působit proti negativním jevům. Ženy bývají symbolem rodiny, krásy, tolerance a lásky. Tím, že se odvážné ženy nebojí ukázat svoji nespokojenost a projevit nesouhlas s narůstajícím rasismem a extremismem, mohou společnost, která se neangažuje, motivovat, aby se česká veřejnost aktivizovala a postavila se proti těmto narůstajícím problémům. Protestním shromážděním se odstartovalo podepisování manifestu, který sestavily společně občanské sdružení Slovo 21 a Romea. Bude rozeslán neziskovým organizacím, cizineckým a krajanským spolkům a dalším subjektům neziskového veřejného sektoru. Podpořit manifest do konce roku prostřednictvím internetu může také veřejnost.<sup>91</sup>

### 7.2.5 Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Poradna pro občanství byla v 90 letech součástí Českého helsinského výboru, kde figurovala jako poradna pro občanství. Kromě toho řešila otázky zabývající se osob bez státní příslušnosti, včetně jednotlivců ve výkonu trestu atd.<sup>92</sup>

Organizace, kterou založila skupina právníků a sociálních pracovníků vznikla v roce 1999.<sup>93</sup>

#### Cíle a poslání

Sleduje legislativní aktivity vládních orgánů, jestli naplňují závazky, které plynou z ratifikovaných úmluv o lidských právech a základních svobodách. Spolupracuje se státními orgány a vytváří podmínky k dialogu brané se zřetelem na uplatňování lidských práv.

<sup>90</sup> Slovo 21 [online]. 2005, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.slovo21.cz/index.php?id=podpora%20zamestnavani2010-2012>>.

<sup>91</sup> Slovo 21 [online]. 2005, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.slovo21.cz/index.php?id=zeny%20proti%20rasismu>>.

<sup>92</sup> Poradna pro občanství, občanská a lidská práva [online]. 2009, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/o-nas/poslani.html>>.

<sup>93</sup> Poradna pro občanství, občanská a lidská práva [online]. 2009, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/o-nas/historie.html>>.

Rozvíjí programy, které jsou zaměřené na oblast integrace a rozvoje národnostních menšin a cizinců. Upozorňuje na projevy diskriminace. Nabízí informační a poradenský servis pro potřeby fyzických osob, nevládních organizací a pracovníků orgánů státní správy. Pořádá semináře a přednášky, které jsou zaměřené na aktuální problémy platné legislativy.

Občanské sdružení sleduje a analyzuje dodržování občanských a lidských práv a dopad platných legislativních norem na práva osob umístěných ve všech zařízeních, kde je omezena svoboda pohybu. Podporuje širší využívání alternativních trestů než trest odnětí svobody. Rozvíjí programy právní pomoci, tak aby přispělo k vyšší vynutitelnosti práva v České republice.<sup>94</sup>

## 7.3 Politické strany

### 7.3.1 Česká strana sociálně demokratická

Jak uvádí Česká strana sociálně demokratická (dále jen ČSSD) ve svém volebním programu pro rok 2010, ona sama se zasadila o přijetí antidiskriminačního zákona a jako většina vyspělých zemí se zařadila v jejich boji proti různým formám diskriminace ve společnosti. V našem případě se může jednat o rasovou diskriminace. Strana nabízí bezplatnou pomoc obětem diskriminace a zaměření se na monitorování diskriminace všech sociálně ohrožených skupin.

Radikalismus a politický extremismus se stávají vážným společenským problémem a sociální demokracie bude bojovat proti všem projevům etnické, rasové a třídní nesnášenlivosti. Zaměří se na sociální prevenci, kdy stát v boji s extremismem musí zkoordinovat činnost policie i zpravodajských služeb a musí obcím poskytnou bezplatný poradenský servis.

Jako další z témat ve svém volebním programu uvádí ČSSD tzv. boj se sociálním vyloučením. Chtějí zařadit sociálně vyloučené lidi do společnosti. Základní nutná změna v krajích a obcích je komunitní a terénní sociální práce, která nejen, že poskytuje pomoc, ale vytváří podmínky k tomu, aby se rodiny sami aktivně zapojovali do řešení problémů. Alarmující je postavení Romů. Sociální demokraté jsou připraveni

---

<sup>94</sup> *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2009, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/o-nas/poslani.html>>.

s dalšími institucemi hledat účinná řešení, která jsou založená na rovném přístupu a na zásadách sociálních začleňování.<sup>95</sup>

### 7.3.2 Komunistická strana Čech a Moravy

Komunistická strana Čech a Moravy se ve volebním programu pro rok 2006-2010 národnostními menšinami vcelku nezabývá. Chtěla by rozhodnější postup proti rasové a národnostní nesnášenlivosti, projevům xenofobie, násilí a terorismu.

Nesouhlasí s tím, že když bude trestně stíhána extremistická skupina, aby tím byla postihována antifašistická a levicová hnutí a naopak byla málo postihována a tolerována činnost rasistických, xenofobiích a fašistických skupin. Je důležité vypracovat definici extremismu, aby bylo jasno, která hnutí porušují lidská práva a základní zásady humanity od hnutí, která usilují o změny ve společnosti.<sup>96</sup>

### 7.3.3 Občanská demokratická strana

Lidská práva jsou v pojetí Občanské demokratické strany (dále jen ODS) souborem práv a svobod jednotlivce a záleží jen na něm, jak si uspořádá vlastní život. ODS nepřipustí, aby se otázky lidských práva měnily na požadavky jednotlivých menšin proti většinové společnosti a nebude podporovat umělé zvýhodňování menšin tzv. pozitivní diskriminaci, kterou prosazuje především levice.<sup>97</sup>

### 7.3.4 Věci veřejné

Strana Věci veřejné je přesvědčena, že rozmach extremismu v poslední době není dá pouze netolerantností k jinému etniku, ale i nečinnosti dosavadních vlád při řešení obyčejných konfliktů lidí. Sociální a bezpečnosti prvek v problematice

---

<sup>95</sup> Česká strana sociálně demokratická [online]. 2009, [cit. 28. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/volebni\\_program\\_velky.pdf](http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/volebni_program_velky.pdf)>.

<sup>96</sup> Komunistická strana Čech a Moravy [online]. 2010, [cit. 28. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=3783&item=35527>>.

<sup>97</sup> Občanská demokratická strana [online]. 2010, [cit. 28. dubna 2010]Dostupné na WWW: <<http://www.ods.cz/volby2010/data/soubory-ke-stazeni/182/volebni-program-velky.pdf>>.

extremismu převažuje nad rasovým. Podle VV je občanům jedno, jaké barvy pleti, či národnosti je druhý osoba, ale vadí jim, jak se chová.

Ve volebním programu pro rok 2010 navrhuje následující body: odmítnutí principu pozitivní diskriminace, dohled sociálních pracovníků v sociálně slabých a vyloučených rodinách ve spolupráci s policií, podpora Integrace neproblémových občanů – pomoc jak se dostat z ghett atd.<sup>98</sup>

---

<sup>98</sup> *Věci veřejné* [online]. 2010, [cit. 28. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.veciverejne.cz/politicky-program.html>>.

## ZÁVĚR

Cílem mé práce je vymezit pojem lidská práva národnostních menšin v České republice. Lidé různého etnika k nám budou přicházet, protože žijeme v době, kdy v jednom státě může prolínat více kultur.

*První kapitola* jsem se v práci zaměřila na lidská práva, co předcházelo jejich vzniku.

*Druhá kapitola* je zaměřená na charakteristiku multikulturalismu. Ve 21. století nastává doba rozmanitosti a je běžné, že dva a více kultur spolu mohou žít na určitém území.

*Třetí kapitola* poukazuje na národnostní menšiny v České republice, kde je vymezen pojem „národnostní menšina“, dále jaká je situace národnostních menšin v České republice, jaké zde žijí. V roce 2001 k 1. březnu proběhlo poslední sčítání lidu, domů a bytů v ČR. Všechny informace jsou použity z této statistiky. Dále jsou tu jednotlivé národnostní menšiny rozděleny, včetně české. Nejvíce je tu zaměřeno na romskou národnostní menšinu, která je rozdělena do tří podkapitol. Minulost, kde je přiblíženo, jak se k nám Romové postupně dostávali a uvidíme, že jejich život, jaký vedou v dnešní době se nemálo liší od toho, který provozovali už v 16. století. Druhá podkapitola Romové v Československu ukazuje, jak Romové žili a kolik vzniklo zákonů, které je mnohdy omezovaly ve vlastní svobodě. V 50. letech s nástupem komunistické vlády se ustupovalo od násilných opatření k asimilačně-převýchovné politice a v poslední podkapitole se podíváme na současnou situaci Romů na našem území.

*Čtvrtá kapitola* popisuje význam pojmů xenofobie, rasismus a diskriminace. Najdeme zde jejich význam. Xenofobie, která znamená strach z cizinců, rasismus, což je určitá ideologie o nerovnosti lidských ras. Diskriminace, nebo-li rozlišování, rozdílný přístup k nějaké skupině se používá většinou negativně. Jelikož je práce zaměřena na národnostní menšiny, probíhá zde tedy diskriminace podle kritéria rasy. Antidiskriminační zákon, který v České republice platí od roku 2009, zakazuje diskriminaci nejen žen a mužů, ale právě i rasy, jazyka, náboženství.

*Pátá kapitola* nás zavede do Ústavy České republiky, protože právě jíž je Listina základních práv a svobod součástí. Dále tu najdeme celou Listinu základních práv a svobod a její stručný popis. V roce 2001 byl schválen menšinový zákon, který upravuje práva příslušníků národnostních menšin a působnost jak ministerstev, tak jiných správních orgánů.

Organizace zabývající se lidskými právy, to je *šestá kapitola*, která nás uvede do této problematiky. Jsou to nestátní nezávislé organizace, které vznikly už v roce 1993 a úřad a instituce působící v oblasti ochrany lidských práv, kde nám nejznámější institucí je ochránce veřejných práv nebo-li ombudsman. Letos v květnu nás čekají parlamentní volby, mnoho politických stran vytvořilo volební programy, kde občanům slibují různé věci, aby volili právě jejich stranu. V práci jsou uvedeny 4 politické strany, které ve svých volebních programech mají zmínku o národnostních menšinách nebo extremismu, protože i tento problém se jich týká. Z médií slyšíme o útocích na národnostní menšiny, většinou Romy ze strany extremistických útočníků.

Samozřejmě jsem si vědoma, že toto téma je složité, a proto je důležité zabývat se jím i do budoucna.



# POUŽITÁ LITERATURA

## Literární zdroje

1. BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Tisk Graphical, s. r. o. 2003. 347 s. ISBN 80-7325-020-9.
2. DANICS, Š., KAMÍN, T. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. 114 s., ISBN 80-7251-204-8.
3. FILIP, J., et al. *Státověda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 113 s. ISBN 978-80-210-4731-0.
4. JÍLEK, D., CHUTNÁ, M. *Vybrané prameny k ochraně lidských práv*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 256 s. ISBN 80-120-0506-8.
5. KOMÁRKOVÁ, B. *Původ a význam lidských práv*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 243 s. ISBN 80-04-25384-9.
6. POSPÍŠIL, M., SULITKA, A. *Národnostně menšinová politika České republiky*. Úřad vlády ČR, Sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2003. 112 s. ISBN: 80-86734-07-2.
7. ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Menšiny a migranti v České republice*. 1.vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
8. ŠÍŠKOVÁ, T., et al. *Výchova k toleranci proti rasismu*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 208 s. ISBN 80-7178-285-8.
9. TULÁČEK, J. *Člověk a lidská práva. Kukátko*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1992. 31 s. ISBN 80-00-30.
10. Úplné znění. *Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod*. Sagit, a. s., podle stavu k 12. 2. 2007. 192 s. ISBN 978-80-7208-617-7.
11. VEČEŘA, M., et al. *Základy teorie práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 104 s. ISBN 80-210-3514-5.
12. ZOUBEK, V., et al. *Teorie státu a práva*. 1. vyd.. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006. 252 s. ISBN 80-7251-233-1.
13. ŽANTOVSKÝ, P. *Sborník Nadace pro svobodu slova, Česká xenofobie*. Praha: Vótobia, 1998. 180 s. ISBN 80-7220-044-5.

## Elektronické zdroje

1. *Česká strana sociálně demokratická* [online]. 2009, [cit. 28. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/volebni\\_program\\_velky.pdf](http://www.cssd.cz/soubory/ke-stazeni/volebni_program_velky.pdf)>.
2. *České republiky* [online]. 2009, poslední revize 6. 4. 2006 [cit. 10. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/romska-narodnostni-mensina-16149/>>.
3. *Český helsinský výbor* [online]. 2010, [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://www.helcom.cz/download/co\\_je\\_CHV.pdf](http://www.helcom.cz/download/co_je_CHV.pdf)>.
4. *Český statistický úřad* [online] 2010, [cit. 11. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/\\$File/Kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/$File/Kapitola3.pdf)>.
5. *Euroskop. cz, Věcně o Evropě* [online]. 2010, poslední revize 1. 9. 2010 [cit. 10. ledna 2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/13355/clanek/antidiskriminacni-zakon-vstoupil-v-cr-v-platnost/>>.
6. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2010, [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.osn.cz/lidska-prava/>>.
7. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2010, poslední revize 5. 12. 2008 [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1374>>.
8. *JABOK* [online]. 2004, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://74.125.77.132/search?q=cache:2gmORD9f-tkJ:www.jabok.cuni.cz/download/ksp/sekyt/nms.doc+národnostní+menšiny&cd=3&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.
9. *Komunistická strana Čech a Moravy* [online]. 2010, [cit. 28. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=3783&item=35527>>.
10. *Metodická příručka pro výchovu k lidským právům* [online]. 2010, [cit. 5. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.amnesty.cz/vychova/cast.php?idPart=1>>.

11. *Občanská demokratická strana* [online]. 2010, [cit. 28. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.ods.cz/volby2010/data/soubory-ke-stazeni/182/volebni-program-velky.pdf>>.
12. *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2009, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/o-nas/poslani.html>>.
13. *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2009, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/o-nas/historie.html>>.
14. *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 12. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/\\_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/\\_s.155/701?PC\\_8411\\_p=1&PC\\_8411\\_l=95/1974&PC\\_8411\\_ps=10#10821](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_p=1&PC_8411_l=95/1974&PC_8411_ps=10#10821)>.
15. *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 12. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/\\_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/\\_s.155/701?PC\\_8411\\_p=2&PC\\_8411\\_name=o%20právech%20příslušníků%20nár.odnostních%20menšin"&PC\\_8411\\_l=273/2001&PC\\_8411\\_ps=10#10821](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_p=2&PC_8411_name=o%20právech%20příslušníků%20nár.odnostních%20menšin)>.
16. *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/\\_s.155/701?number1=129/2000&number2=&name=&text=>](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=129/2000&number2=&name=&text=>)>.
17. *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/\\_s.155/701?number1=131/2000&number2=&name=&text=>](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=131/2000&number2=&name=&text=>)>.
18. *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <[http://portal.gov.cz/wps/portal/\\_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/\\_s.155/701?PC\\_8411\\_number1=273/2001&PC\\_8411\\_p=6&PC\\_8411\\_l=273/2001&PC\\_8411\\_ps=10#10821](http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=273/2001&PC_8411_p=6&PC_8411_l=273/2001&PC_8411_ps=10#10821)>.
19. *Poslanecká sněmovna České republiky* [online]. 2010, [cit. 10. ledna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&T=253.>>>.
20. *Sagit nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava* [online]. 2010, [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00128&cd=76&typ=r>>.

21. *Slovo 21* [online]. 2005, [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.slovo21.cz/index.php?id=zeny%20proti%20rasismu>>.
22. *Tolerance* [online]. [citace 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.tolerance.cz/cesky/globea.htm#History>>.
23. *Ukrajinská iniciativa v České republice* [online]. 2010, [cit. 20. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://ukrajinci.cz/cs/uicr-kontakt/>>.
24. *Veřejný ochránce práv* [online]. 2010, [cit. 10. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=7&subkap=35>>.
25. *Vláda České republiky* [online] 2009. [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=827>>.
26. *Vláda České republiky* [online]. 2009, [cit. 26. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnno/zakladni-informace-767/>>.
27. *Vláda České republiky* [online]. 2009, poslední revize 10. 4. 2006.[cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/chorvatska-narodnostni-mensina-16110/>>.
28. *Vláda České republiky* [online]. 2009, poslední revize 2. 4. 2006 [cit. 11. dubna 2010]. Dostupný na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/slovenska-narodnostni-mensina-16157/>>.
29. *Vláda České republiky* [online]. 2009, poslední revize 31. .3. 2006 [cit. 20. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/ukrajinska-narodnostni-mensina-16159/>>.
30. *Vláda České republiky* [online]. 2009, poslední revize 4. 4. 2006 [cit. 11. dubna 2010]. Dostupný na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/ruska-narodnostni-mensina-16155/>>.
31. *Vláda České republiky* [online]. 2009, poslední revize 5. .4. 2006 [cit. 20. dubna 2010].Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/rusinska-narodnostni-mensina-16151/>>.
32. *Vláda České republiky* [online]. 2009, poslední revize 7. 4. 2006 [cit. 11. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16124>>.
33. *Vláda České republiky* [online]. 2009, poslední revize 8. 4. 2006 [cit. 11. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16122>>.

34. *Vláda České republiky* [online]. 2009, poslední revize 9. 4. 2006 [cit. 22. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/madarska-narodnostni-mensina-16115/>>.
35. *Web proti diskriminaci* [online]. 2010, [cit. 10. ledna 2010]. Dostupný na WWW: <<http://antidiskriminace.romea.cz/showpage.php?name=pojem-diskriminace>>.

## SEZNAM ZKRATEK

<b>VDLP</b>	Všeobecná deklaráce lidských práv
<b>OSN</b>	Organizace spojených národů
<b>ZLPS</b>	Základní lidská práva a svobody
<b>ČR</b>	Česká republika
<b>USA</b>	Spojené státy americké
<b>ČSFS</b>	Československý federativní stát
<b>UIČR</b>	Ukrajinská iniciativa České republiky
<b>UNICEF</b>	Dětský fond
<b>UNESCO</b>	Organizace pro výchovu vědu a kulturu
<b>VONS</b>	Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
<b>Čs.Hv.</b>	Československý helsinský výbor
<b>IHF</b>	International helsinki federation
<b>ČSSD</b>	Česká strana sociálně demokratická
<b>ODS</b>	Občanská demokratická strana
<b>KSČM</b>	Komunistická strana Čech a Moravy
<b>VV</b>	Věci veřejné

## SEZNAM PŘÍLOH

- I Všeobecná deklarace lidských práv
- II § 6 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obecním zřízení,  
§ 8 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích,  
§ 78 odst. 2 zákona č. 121/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

# **I VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV**

**New York, 10. 12. 1948**

## **PREAMBULE**

U vědomí toho,

že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě,

že zneuznání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarským činům, urážejícím svědomí lidstva, a že vybudování světa, ve kterém lidé, zbavení strachu a nouze, se budou těšit svobodě projevu a přesvědčení, bylo prohlášeno za nejvyšší cíl lidu,

že je nutné, aby lidská práva byla chráněna zákonem, nemá-li být člověk donucen uchýlovat se, když vše ostatní selhalo, k odboji proti tyranii a útlaku,

že je nutné podporovat rozvoj přátelských vztahů mezi národy,

že lid Spojených národů zdůraznil v Chartě znovu svou víru v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, v rovná práva mužů i žen a že se rozhodl podporovat sociální pokrok a vytvořit lepší životní podmínky ve větší svobodě,

že členské státy převzaly závazek zajistit ve spolupráci s Organizací spojených národů všeobecné uznávání a zachovávání lidských práv a základních svobod a

že stejné chápání těchto práv a svobod má nesmírný význam pro dokonalé splnění tohoto závazku,



## VALNÉ SHROMÁŽDĚNÍ

### VYHLAŠUJE

tuto *Všeobecnou deklaraci lidských práv*

jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy za tím účelem, aby se každý jednotlivec a každý orgán společnosti, máje tuto deklaraci stále na mysli, snažil vyučováním a výchovou rozšířit úctu k těmto právům a svobodám a zajistit postupnými opatřeními vnitrostátními i mezinárodními jejich všeobecné a účinné uznávání a zachovávání jak mezi lidem členských států samých, tak i mezi lidem území, jež jsou pod jejich pravomocí.

### **článek 1**

Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.

### **článek 2**

(1) Každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

(2) Žádný rozdíl nebude dále činěn z důvodu politického, právního nebo mezinárodního postavení země nebo území, k nimž určitá osoba přísluší, ať jde o zemi nebo území nezávislé nebo pod poručenstvím, nesamosprávné nebo podrobené jakémukoli jinému omezení suverenity.

### **článek 3**

Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

#### **článek 4**

Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví; všechny formy otroctví a obchodu s otroky jsou zakázány.

#### **článek 5**

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.

#### **článek 6**

Každý má právo na to, aby byla všude uznávána jeho právní osobnost.

#### **článek 7**

Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakéhokoli rozlišování. Všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoli diskriminaci, která porušuje tuto deklaraci, a proti každému podněcování k takové diskriminaci.

#### **článek 8**

Každý má právo, aby mu příslušné vnitrostátní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům porušujícím základní práva, která jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem.

#### **článek 9**

Nikdo nesmí být svévolně zatčen, držen ve vazbě nebo vyhoštěn do vyhnanství.

#### **článek 10**

Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu.

## **článek 11**

(1) Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, dokud není zákonným postupem prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly zajištěny veškeré možnosti obhajoby.

(2) Nikdo nesmí být odsouzen pro čin nebo opomenutí, které v době, kdy byly spáchány, nebyly trestné podle státního nebo mezinárodního práva. Rovněž nesmí být uložen trest těžší, než jakého bylo lze použít v době, kdy byl trestný čin spáchán.

## **článek 12**

Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

## **článek 13**

(1) Každý má právo volně se pohybovat a svobodně si volit bydliště uvnitř určitého státu.

(2) Každý má právo opustit kteroukoli zemi, i svou vlastní, a vrátit se do své země.

## **článek 14**

(1) Každý má právo vyhledat si před pronásledováním útočiště v jiných zemích a požívat tam azylu.

(2) Toto právo nelze uplatnit v případě stíhání skutečně odůvodněného nepolitickými zločiny nebo činy, které jsou v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů.

## **článek 15**

(1) Každý má právo na státní příslušnost.

(2) Nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit.

## **článek 16**

(1) Muži a ženy, jakmile dosáhnou plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodů příslušnosti rasové, národnostní nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu. Pokud jde o manželství, mají za jeho trvání i při jeho rozvázání stejná práva.

(2) Sňatky mohou být uzavřeny jen se svobodným a plným souhlasem nastávajících manželů.

(3) Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti a má nárok na ochranu ze strany společnosti a státu.

## **článek 17**

(1) Každý má právo vlastnit majetek jak sám, tak spolu s jinými.

(2) Nikdo nesmí být svévolně zbaven svého majetku.

## **článek 18**

Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; toto právo zahrnuje v sobě i volnost změnit své náboženství nebo víru, jakož i svobodu projevat své náboženství nebo víru, sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, vyučováním, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou a zachováváním obřadů.

## **článek 19**

Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.

## **článek 20**

(1) Každému je zaručena svoboda pokojného shromažďování a sdružování.

(2) Nikdo nesmí být nucen, aby byl členem nějakého sdružení.

## **článek 21**

(1) Každý má právo, aby se účastnil vlády své země přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců.

(2) Každý má právo vstoupit za rovných podmínek do veřejných služeb své země.

(3) Základem vládní moci budiž vůle lidu; ta musí být vyjádřena správně prováděnými volbami, které se mají konat v pravidelných obdobích na základě všeobecného a rovného hlasovacího práva tajným hlasováním nebo jiným rovnocenným postupem, zabezpečujícím svobodu hlasování.

## **článek 22**

Každý člověk má jako člen společnosti právo na sociální zabezpečení a nárok na to, aby mu byla národním úsilím i mezinárodní součinností a v souladu s organizací a s prostředky příslušného státu zajištěna hospodářská, sociální a kulturní práva, nezbytná k jeho důstojnosti a k svobodnému rozvoji jeho osobnosti.

## **článek 23**

(1) Každý má právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti.

(2) Každý, bez jakéhokoli rozlišování, má nárok na stejný plat za stejnou práci.

(3) Každý pracující má právo na spravedlivou a uspokojivou odměnu, která by zajišťovala jemu samému a jeho rodině živobytí odpovídající lidské důstojnosti a která by byla doplněna, kdyby toho bylo třeba, jinými prostředky sociální ochrany.

(4) Na ochranu svých zájmů má každý právo zakládat s jinými odborové organizace a přistupovat k nim.

## **článek 24**

Každý má právo na odpočinek a na zotavení, zejména také na rozumné vymezení pracovních hodin a na pravidelnou placenou dovolenou.

## **článek 25**

(1) Každý má právo na takovou životní úroveň, která by byla s to zajistit jeho zdraví a blahobyt i zdraví a blahobyt jeho rodiny, počítajíc v to zejména výživu, šatstvo, byt a lékařskou péči, jakož i nezbytná sociální opatření; má právo na zabezpečení v nezaměstnanosti, v nemoci, při nezpůsobilosti k práci, při ovdovění, ve stáří nebo v ostatních případech ztráty výdělečných možností, nastalé v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli.

(2) Mateřství a dětství mají nárok na zvláštní péči a pomoc. Všechny děti, ať manželské nebo nemanželské, požívají stejné sociální ochrany.

## **článek 26**

(1) Každý má právo na vzdělání. Vzdělání nechť je bezplatné, alespoň v počátečních a základních stupních. Základní vzdělání je povinné. Technické

a odborné vzdělání budiž všeobecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností.

(2) Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má napomáhat k vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a všemi skupinami rasovými i náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Spojených národů pro zachování míru.

(3) Rodiče mají přednostní právo volit druh vzdělání pro své děti.

## **článek 27**

(1) Každý má právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti, užívat plodů umění a podílet se na vědeckém pokroku a jeho výtěžcích.

(2) Každý má právo na ochranu morálních a materiálních zájmů, které vyplývají z jeho vědecké, literární nebo umělecké tvorby.

## **článek 28**

Každý má právo na to, aby vládl takový sociální a mezinárodní řád, ve kterém by práva a svobody stanovené v této deklaraci byly plně uplatněny.

## **článek 29**

(1) Každý má povinnosti vůči společnosti, v níž jediné může volně a plně rozvinout svou osobnost.

(2) Každý je při výkonu svých práv a svobod podroben jen takovým omezením, která stanoví zákon výhradně za tím účelem, aby bylo zajištěno uznávání a zachovávání práv a svobod ostatních a vyhověno spravedlivým požadavkům morálky, veřejného pořádku a obecného blaha v demokratické společnosti.

(3) Výkon těchto práv a svobod nesmí být v žádném případě v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů.

### **článek 30**

Nic v této deklaraci nemůže být vykládáno jako by dávalo kterémukoli státu, kterékoli skupině nebo osobě jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů, které by směřovaly k potlačení některého z práv nebo některé ze svobod v této deklaraci uvedených.<sup>99</sup>

---

<sup>99</sup> JÍLEK, D., CHUTNÁ, M. *Vybrané prameny k ochraně lidských práv*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. s. 5-10.



## II

### z. č. 128/2000 obecní zřízení

#### § 117

(3) Obec, v jejímž územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 15 % občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje svaz utvořený podle zvláštního zákona (zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů).<sup>100</sup>

### z. č. 129/2000 Sb. o krajích

#### § 78

(2) Kraj, v jehož územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 5 % občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje svaz utvořený podle zvláštního zákona, (zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů) vždy však příslušníci národnostních menšin musí tvořit nejméně polovinu všech členů výboru.<sup>101</sup>

### z. č. 131/2000 Sb. o hlavním městě Praze

#### § 78

(2) Pokud v územním obvodu hlavního města Prahy žije podle posledního sčítání lidu alespoň 5 % občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje zastupitelstvo hlavního města Prahy výbor pro národnostní menšiny. Členy tohoto výboru jsou i zástupci národnostních menšin, pokud je deleguje svaz utvořený podle zvláštního právního předpisu, (zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů) vždy však příslušníci národnostních menšin musí tvořit nejméně polovinu všech členů výboru.<sup>102</sup>

---

<sup>100</sup> *Sagit nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava* [online]. 2010, [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00128&cd=76&typ=r>>.

<sup>101</sup> *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701?number1=129/2000&number2=&name=&text=>>>.

<sup>102</sup> *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2010, [cit. 17. dubna 2010]. Dostupné na WWW: <<http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701?number1=131/2000&number2=&name=&text=>>>.

## ABSTRAKT

STAŇKOVÁ, L. *Národnostní menšiny v ČR a základní lidská práva : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010. 70 s. Vedoucí bakalářské práce ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

**Klíčová slova:** lidská práva, národnostní menšiny, multikulturalismus, rasismus, xenofobie, rovnost nestátní nezávislé organizace.

Práce se zabývá národnostními menšinami v ČR a lidskými právy. Popisuje stručnou historii vzniku lidských práv Všeobecnou deklarací práv člověka. V práci jsou zmíněny pojmy, jako diskriminace, xenofobie a rasismu, které s problematikou národnostních menšiny souvisí. Dále je zde zmíněn pojem multikulturalismus, který je rozdělen do několika podkapitol. Je to myšlenkový a především politický směr, který zastává, že v jednom demokratickém státě spolu mohou žít skupiny s různou kulturou. Cílem multikulturalismu je sjednotit všechny občany daného státu bez ohledu na jejich původ či rasu. V práci najdeme také vymezení pojmu národnostních menšin obecně a výčet těch, které se nacházejí v České republice. Je tu také obsažen právní rámec postavení národnostních menšin z hlediska Ústavy, Listiny základních práva a svobod apod. Problematika národnostních menšin je věc, se kterou se denně setkáváme v našich životech a někomu není lhostejná situace, v které se tyto menšiny nacházejí. Proto byly založeny nestátní nezávislé organizace, které působí v oblasti lidských práv a různými způsoby se těmto menšinám snaží pomoci.

## ABSTRACT

STAŇKOVÁ, L. *National minorities in the Czech Republic and Fundamentals human rights : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2010. 70 p. Supervisors: ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

**Klíčová slova:** human rights, nation minorities, multiculturalism, racism, xenophobia, discrimination, equality, independent non-governmental organization

The thesis deals with national minorities in the Czech Republic and human rights. It describes a brief history of human rights of the Universal Declaration of Human Rights. In thesis are discussed concepts of discrimination, xenophobia and racism, that the probléme related to national minorities. Then there is the notion of multiculturalism, which is divided into several sub-chapters. It is primarily intellectual and political course, which takes that one democratic state can live together groups with different cultures. The aim of multiculturalism is to unite all citizens of the State, irrespective of their origin or race. In this work we find a definition of national minorities in general and a list of those to be found in the Czech Republic. There is also included the legal framework of national minorities in terms of the Constitution, the Charter of Fundamentals rights and freedoms and so on. The issue of minorities is a matter which we encounter daily in our lives and someone is not indifferent to the situation in which they are minorities. Were therefore based independent non-governmental organizations working on human rights and wals to try to help these minorities.